

Lauris Gundars

KAFE „APOLLO”

©2014

DARBOJAS

Ilze Rozenberga, kafe APOLLO saimniece (Ilze Pukinska)

Emīls Rozenbergs, viņas dēls (Kārlis Neimanis)

Dace Kalniņa, zemniece (Dace Everss)

Jēkabs Kalniņš, zemnieks (Aigars Vilims)

Valdis Kalniņš, viņu dēls (Rihards Jakovels)

Inese Plātere, pilsētniece (Inese Ramute)

Rihards fon Klagenšmits, baltvācietis (Rihards Rudāks)

Aleksandrs Berjozkins-Bērziņš, kārtībnieks (Jānuss Johansons)

Vilma Lučko, bārdāma (Ilze Lieckalniņa)

Inga Vējiņa, ģimnāziste (Inga Siliņa)

Rūta Raituma, meitene no laukiem (Rūta Dišlere)

Oskars Gauja, strādnieks (Oskars Morozovs)

Paula Stiprā, strādniece (Linda Mīļā)

Jānis Smiltēns, students (Jānis Znotiņš)

Piezīme: uzrādīts statuss darbības sākumā.

Kafe APOLLO.

Svaigā kokā būvēta apjomīga zāle ar augstiem logiem, spodru parketu.

Šur tur apsegtas mēbeles, kādas lietas, kas acumirkļi nenorāda uz šīs telpas lietošanas mērķi. Sienas nišā Apolona skulptūra. Tam līdzās karājas Krievijas impērijas karogs.

Vairākas durvis uz iekštelpām, stiklotas uz āru. Pa tām nedroši iekšā nāk

VALDIS. Lauku puisī lielā telpa manāmi iespaido.

VALDIS. Labdien... Rūta?... Ū-ū...

Neviens viņam neatsaucas.

Brīnoties par telpas vareno akustiku, Valdis ūjina, tad sev par prieku iesāk deklamēt pantiņu: „Tūdaliņ, tāgadiņ, postalnieki danco...”. Ik brīdī Valdis kļūst drošāks, viņš pat iedziedas. Valdis bauda paša iespaidīgo atbalsi.

Dziedot otro pantu, strauji veras sānu durvis, pa tām skrien laukā RŪTA: trausla meitene viesmīles priekšautiņā.

RŪTA. Klusāk!

VALDIS. Kā baznīcā!

RŪTA. Kā tu te?

VALDIS. Nepriecājies?

Valdis iedziedas skaļāk, Rūta spēj to klusināt vien ar skūpstu.

RŪTA. Šodien pirmā diena – visi kā apsviluši.

VALDIS. Tev te patīk?

RŪTA. Tev ne?

VALDIS. Braucam mājās. Mežu gāzīšu, zemi aršu, strādāšu pa trim, dzīvosi kā baronese.

RŪTA. Paskaties – ir taču 1905. gads, jauns gadsimts, dzirdi? Negribu būt baronese! Tu pieradīsi!

VALDIS. Smird tai rūpnīcā: visu dienu viens un tas pats, sodrēji...

RŪTA. Vilciens jau klāt, tēvs ar māti apmaldīsies, skrien!

VALDIS. Kādā citā esi iekērusies?

RŪTA. Muļķis!

Valdis tomēr viņu skūpsta.

No iekštelpas nāk laukā melnā uzvalkā tērpies jauns puisis – EMĪLS, ar

nošu lapām rokā. Viņš taisnā ceļā dodas uz telpas stūri, rauj nost

pārvalku, zem kura izrādās esam pianīns. Emīls sāk spēlēt neapsēžoties –

viņš acīmredzami vēl meklē istās notis: vien pamazām top saklausāms „Melanholiskais valsis”.

VALDIS. (*Rūtai, čukst*) Kas tas?

RŪTA. Klusu, klausies!

Valdis gan dodas pie Emīla, cērt ciet pianīna vāku.

VALDIS. Čalīt, tu bučojies ar manu meiču?

RŪTA. Neklausieties, Emīl! Valdi!...

Valdis gan jau satvēris Emīlu pie atlokiem, taču tad strauji laiž vaļā – atsprāgstot citām iekšdurvīm, pa tām strauji kā viesulis nāk iekšā ILZE – enerģiska, koša dāma, tai nopakaļ trīs puiši: MŪZIĶI.

ILZE. Kas te notiek? Pusstunda palikusi! (*par Valdī*) Pirmais viesis?

RŪTA. Viņš palīdzēs!

ILZE. Pusstunda, kungj!!!

Rūta sauc talkā Valdi – abi ņem nost no mēbelēm pārklājus, izkārtoti visapkārt zālei galdiņus, krēslus: pamazām telpa pārtop saviesīgā deju zālē.

Mūziķi uzskatī instrumentus, noskaņojas paši.

Ilze ir pavadusi Emīlu malā.

ILZE. Kur tu biji?! Ne, nesaki, redzu! (*par notīm*) Liec nost, vismaz šodien! Esi gatavs?

EMĪLS. Kāds te vispār atnāks?

ILZE. Atkal sākas?!

EMĪLS. Es nemāku, negribu!

Viņš strauji dodas prom, tomēr Ilze viņu notver, skauj.

ILZE. Es tevi lūdzu! Mums jāizdzīvo! Tu solīji. Man nav neviena cita, tu varēsi! Citādi es pārdošu klavieres. Tu dzirdi? Ko tad citu? Tu redzēsi, mēs izdzīvosim, būsime lieli un vareni! Ja ne šodien, tad rīt te nāks simti, tūkstoši!... (*pārējiem*) Mani kungj, jaunkundz, varam sākt?

RŪTA. (*par Valdī*) Viņš jau iet: vilciens!...

ILZE. Vediet visu vilcienu šurp, jaunais cilvēk! Šī ir labākā zāle visā Rīgā, visā Vidzemes guberņā, visā Krievijas impērijā! Kafe APOLLO!...

Viņa ieslēdz kroņlukturus – telpa kļūst brīnumaini gaiša, spodra, mirdzoša.

Pēc Ilzes mājiena mūziķi sāk spēlēt – tā ir visai ātra deju mūzika.

(Šeit un turpmāk – skatot mūzikai, darbojošās personas sarunājas, kad tas nepieciešams, tomēr runātais vairāk nojaušams. Tas skaidri saklausāms vien tur, kur šeit pierakstīts.)

Ilze lūkojas laukā pa durvju stiklu.

ILZE. Jau vesels bariņš!... (*mūziķiem*) Skaļāk!

Ilze ver vaļā stiklotās durvis, dodas pie dzērienu letes, kur turpmāk darbojas kopā ar Rūtu, liedamas un iznēsādamas dzērienus.

Pirmā zālē iekšā nāk VILMA – nedaudz pārspīlētā „liktenīgās sievietes” tēlā. Ilzes iestumts, Emīls to sagaida, palīdz atgērbties, aizsmēķēt papirosu garā iemuītī. Vilma sēstas, pasūta vīnu.

Ierodas OSKARS. Būdams strādnieks, viņš cenšas te iederēties, tas sanāk pārlietu bravurīgi. Kad vēlāk Oskars paslepeni dzer no līdzpaņemtā korteliša, Ilze spiesta viņam to aizrādīt: šeit ir cienījama iestāde.

Goda viesā statusā ieradies izmeklēti elegantais RIHARDS: pati Ilze dodas viņam pretim.

Ģimnāziste INGA acīmredzami nav pārliecināta, ka vispār drīkst šeit nākt, taču Emīls viņai uzsmaida, tā iedrošinot.

INESE ir lepna pilsētniece – gan tērpā, gan stājā: arī viņu sagaida pati saimniece, turklāt sēdina pie Riharda galdiņa, abus iepazīstinādama.

PAULA brīdi mīņājas uz sliekšņa, taču, kad Emīls dodas viņai pretī, samulst un metas prom – savā strādnieku šķiras mētelīti viņa nejūtas šeit iedēriģa. Tiesa, Paulu jau ir pamanījis Oskars, kurš izslīd tai nopakaļ, lai jau pēc brīža nosēdinātu pie sava galdiņa.

Nākamajiem viesiem pretim skrien Rūta – tie ir stingji smaidīgie JĒKABS un DACE: zemnieki, kurus stipri mulsina šeit itin viss. Rūta pat spiesta pierunāt Jēkabu nevilkt nost zābakus.

Kad visi beidzot sasēdušies pie galdiņiem, Ilze māj mūziķiem – tie klust.

ILZE. Pieci... četri... trīs... divi... viens...: ir tieši septiņi! *Ordnung must sein!*

Precizitāte dzīvē ir galvenais, kā saka kāds no mūsu šīvakara viesiem! (*pamāj*

Rihardam, tas smaidot pretim) Tas brīdis ir klāt! (*par Emīlu*) Mans dēls nevar

vien sagaidīt, lai sāktu šo vakaru, bet es tomēr gribu pateikt pirmā! Šeit viss

būs citādi: pie mums ir gaidīts ikviens! Mēs taču... mēs taču visi te dzīvojam

kopā, un tad jau visi kopā arī esam te! Visi kopā! Par jauno gadu simteni!

Paldies kafe APOLLO labdariem: te ir arī viņu devums – aplausi!...

Viņa aplaudē, vērsoties pie Riharda, tad Ineses – visi pievienojas.

Tikmēr Ilze ir izstūmusi priekšā Emīlu, viņam rokā vijole.

EMĪLS. Ir 20. gadsimts, ir 1905. gada 13. janvāris, un šī ir īpaša diena, jo... jo

mēs visi gribam būt laimīgi!...

*Runāšana Emīlam sagādā grūtības, toties vijoļspēle gan ne – Emīls uzsāk, mūziķi pievienojas: skan **švuncīgs valsis**.*

Pirmo deju iegriež pati saimniece, uzaicinādama Rihardu. Pēc pirmā apļa viņa gan tam pieved Inesi.

Pamazām, Ilzes skubināti, dejā iesaistās arī citi. Oskars ar Paulu, un tad pat Dace ar Jēkabu, bet Vilma atrauj no vijoles Emīlu. Visi dejo ļoti dažādi, kas ir gana uzjautrinoši pašiem dejojājiem, bet tas dara atmosfēru brīvāku. Viss kļūst pēkšņi un negaidīti – zālē iebrāžas jauns puisis ar asinīm notriektu seju: JĀNIS.

JĀNIS. Laukā, laukā visi!

ILZE. Jaunais cilvēks, ko jūs atļaujaties?! Mēs izsauksim kārtībnieku!

JĀNIS. Revolūcija! Jā, ir tāds vārdiņš! Laukā visi! Uz mums šāva! Balle beigusies, kungi un dāmas!

Rūta ar Ingu steidz aplūkot Jāņa ievainojumu.

ILZE. (mūziķiem) Spēlējiet! Spēlē!!!...

Mūziķi atsāk spēlēt, tomēr, satvēris Ingu, dejojot metas vien Jānis. Pa ceļam viņš rauj nost impērijas karogu. Tiesa gan, mūzika viņam nav nepieciešama: dancis ir traks, biedējošs.

Tomēr tad Jānis strauji slēpjas aiz letes – zālē aizelsies ieskrien

ALEKSANDRS: policijas kārtībnieks ar revolveri rokā. Viņš runā krieviski, latviski, ja norādīts, bet tad ar akcentu.

ALEKSANDRS. Apklust!!!

Pacēlis karogu, viņš rūpīgi noskata klātesošos, tad tuvojas letei, aiz kuras iepriekš paslēpās Jānis. Viņam priekšā gan aizstājas Rihards.

RIHARDS. (vāciski) Kungs, jūs mums izjaucāt balli. Es ļoti atvainojos, bet mēs turpināsim. Karogs nebija labi piestiprināts...

Viņš māj mūziķiem, tie nedroši atsāk spēlēt.

ALEKSANDRS. Klusu!!!

Mūziķi klust. Rihards māj, tie atsāk.

ALEKSANDRS. Klusu!!! Mēs meklējam valsts noziedzniekus! Šeit neviens nav ienācis?!

ILZE. Mēs neesam anarhisti, revolucionāri, kungs.

ALEKSANDRS. Kurš tad te runāja par revolūciju?... Visi uz iecirkni, visi!

Tomēr tad ārpusē atskan „Ar kaujas saucieniem uz lūpām”: to dzied jaunu puisiu balsis. Aleksandrs metas laukā.

ILZE. Spēlē!!!

Mūziķi klausā.

Oskars ar Rihardu velk laukā no slēptuves Jāni, Inga to aizstāv. Jānis sāk dziedāt to pašu, ko viņa biedri uz ielas. Velti viņu pūlas klusināt.

ILZE. Skaļāk!!!

Kad Jānis raujas prom, Inga ar Rūtu cenšas viņu aizkavēt.

Tad meitenēm talkā nav Valdis, kurš tieši šai mirklī atgriežas: Valdim spēka gana.

Taču tad jau atpakaļ ir arī Aleksandrs – viņa revolveris joprojām šaušanai gatavs.

ALEKSANDRS. Klusu!!! (*Valdim*) Tu dziedāji?!

DACE. Viņš jau nemāk!

VALDIS. Es māku! Ko vajag uzdziedāt?

ALEKSANDRS. Tu dziedāji?!

ILZE. Tas ir pārpratums!

DACE. Viņš nav anarhists!

Dace cenšas nokļūt pie Valda, Jēkabs attur.

ALEKSANDRS. Uz iecirkni! Abi!

Jānis gan paspēj izmesties laukā pa durvīm pirms Aleksandrs paceļ revolvera stobru.

ALEKSANDRS. (*Valdim*) Ej pa priekšu! Šaušu!

VALDIS. (*krieviski*) Priekš kam šaut?

ALEKSANDRS. Viens vairāk, viens mazāk! Ej pa priekšu!

DACE. Dēls!...

ALEKSANDRS. Izklīst! Es aizklapēšu jūsu bodīti!

Tikmēr arī Valdis metas skriešu laukā, Aleksandrs nopakaļ.

ALEKSANDRS. Stāt! Es kam saku?! Stāt!!!...

Tad laukā atskan šāviens. Un viss klust.

Iekliedzas Dace, Jēkabs metas laukā.

ILZE. Viņš bija... viņš nebija...

INESE. Deg! Deg!!!...

Aiz augstajiem logiem kvēl liesmu atblāzmas. Skan atsevišķi šāvieni.

ILZE. Spēlē! Spēlē, es saku! Emīl, neej!!!...

Emīls tomēr skrien laukā, Ilze nopakaļ.

Mūziķi atsāk negribīgi – skaņa nu ir gluži blāva.

Tad viens pēc otra no zāles nozūd visi – cits steidzīgāk, cits lēnāk.

Pēdējais paliek Oskars – viņš izmanto izdevību iedzert no sava korteliša.

Tomēr tad jau viņu prom rauj Paula.

Mūziķi vēl brīdi spēlē vieni, mehāniski. Tad viņi klust, izejot izslēdz gaismu.

Ārpusē deg.

Emīls atgriežas pirmais, vienā saplēstā, asinīm notriektā kreklā. Pamanījis Oskara pamesto kortelīti, viņš dzer to sausu. Tad ņem savu vijoli – skan dīvains „Melanholiskais valsis”.

Emīla vijole skan un skan – kaut jau pilnā sparā sākusies jauna diena. Mūziķi gatavojas kārtējam vakaram. Impērijas karogs jau atkal ir vecajā vietā pie sienas.

Ilze nāk no iekštelpām kopā ar Aleksandru – abi sadzer „tubrālības”, abi ir vieglprātīgi, iedzēruši. Tos apkalpo Rūta.

Vilma ierodas kopā ar Oskaru – abu attiecības acīmredzami intīmas. Kopā nāk arī Rihards ar Inesi – omulīgi, smaidīgi, viņai rokā liels ziedu pušķis.

Jēkabs nāk viens: no zemnieka viņš ir vērties strādniekā – pasūtījis Rūtai degvīna karafi, ņemas to enerģiski viens pats tukšot.

Emīls neko no tā neredz – viņa dvēsele vibrē paša vijolē. Klusināts gan viņš tiek spēji – Ilze ieslēdz visas lustras. Viņi ar Aleksandru joprojām smejas par katru nieku.

ILZE. Dēls, nav kārtības! Kārtībnieka kungs nezina, kas šodien par dienu!

ALEKSANDRS. (*latviski, ar akcentu*) Pat gadu aizmirsu! No tās tavas mūzikas tikai raudāt gribas – priekš kam, a?

ILZE. (*mūziķiem*) Ko sēžat?!

ALEKSANDRS. Pagaidi! Man patīk, ko viņš katru reizi izdomā! Mēs klausāmies, jaunais cilvēk!

EMĪLS. Ir skaista vasara...

ALEKSANDRS. Dzīve, jaunais cilvēk, ir skaista, ne vasara, a?

EMĪLS. Kas ir skaista dzīve?

ILZE. Jaunajiem jau tagad labi tikai tad, kad ir slikti – mode tāda.

ALEKSANDRS. Mēs dzīvojam kā paradīzē.

EMĪLS. Tur tā izskatās?

ALEKSANDRS. Oi, saimniec, labāk es pats, a? Es šodien konferansjē, kungi un dāmas!... Barabans! Drrrr.... Ir 1914. gada kaut kāds jūlijs, un laukā spīd saule, kungi un dāmas! Mūziku, smuku mūziku, palūgsim!... Dzīve ir skaista pat policijai! Mūziku!!!...

*Mūziķi sāk spēlēt – tas ir **fokstrots**.*

Acumirklī uz deju grīdas nāk Vilma ar Oskaru – viņa māc jauno deju, viņš ļoti cenšas.

Dejot dodas arī Ilze ar Aleksandru – dejo gan tikai viņš, un tam nav sakara ar skanošo mūziku: Aleksandrs lec kazaku.

Rihards ar Inesi gan nemainīgi smaidoši griež valsi savā pašu taktī un tempā.

Ar mazuli rokā iekšā nāk Paula – viņa taisnā ceļā dodas pie Oskara, taču viņi abi ar Vilmu pūlas Paulu nemanīt. Paula pat vienubrīd dejo tiem līdzās ar visu bērnu uz rokas, tomēr velti.

Plaši veroties durvīm, iekšā nāk Jānis ar Ingu. Viņš nes milzīgu stieplu sietu, viņa koka kastī ar vadiem – tā ir kāda smalka ierīce. Jānis ir iejūsmināts, uzvilks. Kad viss sagatavots, viņš ļoti svarīgi pieslēdz austiņas: turpmāk viņi abi ar Ingu dod visiem klātesošajiem pēc kārtas klausīties. Ļaudis acīmredzami saskaras ar radio pirmo reizi mūžā: reakcijas ir ļoti dažādas – smieklī par šo atrakciju, vienaldzība, izbīlis, apmulļota cilvēka dusmas.

Kaut Dace arī kļuvusi pilsētnieciskāka, viņa joprojām nāk zālē iekšā ar bijību. Piesēdusi pie Jēkaba galdiņa, viņa paklusām to strostē, tad abi cīnās par karafi, kuru visbeidzot liek Rūtai nest prom. Dejojā gan Jēkabs arī vājš, tomēr doties prom viņš atsakās: vienubrīd pat pievienojas Aleksandra kazakam. Dace ir izmisusi.

Tikai Valdis spēj tēvu nosēdināt vietā – viņš ierodas cara armijas šineli. Tas uz Valda pleciem sēž teicami, un viņš to zina. Rūta paslepen viņu skūpst, taču negaidīti uz deju Valdi rauj Paula – viņai tā ir izmisuma deja, no kuras Vilma ar Oskaru cenšas izbēgt.

Negaidīti mūziķi stājas – tos aplusinājis Rihards.

RIHARDS. *(vāciski, latviski, krieviski)* Godājamās dāmas, cienījamie kungi, man ir svarīgs paziņojums! Pacelsim visi glāzes!...

Rūta jau steidz visiem viesiem liet šampanieti. Tikai Jānis nemana notiekošo: viņš tik cieši klausās radio, ka nemana pat Ingas bikstīšanu. Rihards skauj sasārtušo Inesi.

RIHARDS. Apsveiciet mūs, šī sieviete ir mana sieva!...

INESE. Mēs vēl tikai saderinājāmies...

RIHARDS. Iepazīstieties, Inese fon Klagenšmitt...

ILZE. Sveicam!!!

JĀNIS. Klausieties!!! Dzirdat?!!!

RIHARDS. Jaunais cilvēks, vīns...

ILZE. Apsveicam!!!

*Ilzei uzsākot, visi dzied „Augstas laimes”.
Tomēr Jānis nerimst.*

JĀNIS. Karš!!!...

ALEKSANDRS. (*krieviski*) Kas ar jums, jaunais cilvēks?

JĀNIS. (*latviski, krieviski, vāciski*) Karš!

ILZE. (*Rūtai*) Nedodiet viņam vairāk, jaunkundz.

INGA. Viņš nedzer! Karš! Pa radio ziņo!!!

*Tikmēr Jānis ir uzlīcis austiņas Ilzei – viņas seja strauji zaudē vieglprātīgo
smaidu.*

ALEKSANDRS. Viņam tur atkal balss no debesīm, a mēs mutes pavēruši!

Atkal kaut kas jādiedzina, karosim? (*Rihardam*) Es tūlīt visu nokārtošu.

Apsveicu!

*Rihards gan jau satvēris austiņas pats – viņam salīp apkārt visi, izņemot
Aleksandru un Jēkabu. Arī Emīls neskrien barā – viņš dzer no kakliņa.*

ALEKSANDRS. (*smejas, imitē radio, krieviski*) Uzmanību, uzmanību, jums
bikses deg, kungs!

JĒKABS. (*smejas, tāpat*) Nesiet vīnu, nesiet vīnu uz trešo galdiņu!

ALEKSANDRS. Te Amerika, te Amerika – ņemiet tos savus žīdus atpakaļ!

JĒKABS. Nav labs gaiss, nav labs gaiss, kungļi!...

*Abi smejas locīdamies, taču tad strauji apraujas – ne vārda neteicis,
Rihards strauji dodas prom.*

INESE. Rihard?!...

Pēkšņi ļoti skaļi smejas Emīls.

EMĪLS. (*deklamē*)

Akcijas, debeti un kredīti,

Visi klozetā norauti!

Karš!!!...

ALEKSANDRS. Jaunais cilvēks!

ILZE. Karš – radio saka!

JĒKABS. Kas tad ar ko?

ILZE. Austroungārija, Anglija, Francija, Vācija... Krievija...

ALEKSANDRS. (*smejas*) Āfrika un Antarktīda! Visas pasaules karš, a? (*par
radio*) Karļiks kastē muld – cirks par brīvu!

*Prom metas Vilma, Oskars nopakaļ – Paulai ar bērnu durvis aizkrīt deguna
priekšā.*

EMĪLS.

Miesa, sēkla un sviedri,

Pigmeju dvēseļu biedri!

Karš!!!

ILZE. Dēls! Karš!...

EMĪLS.

Dālderī, zvaigznes un dzira,

Cilvēks te šodien mira!

Karš!!!

Valdis smejas – viņš ķersta Rūtu, kura viņam nedod novilkto šineli. Rūta raud, cenšoties kopā ar Daci, neļaut Valdim pārtapt atpakaļ zaldātā.

*Visbeidzot Valdis sēdina abas uz augstas kumodes – uzvilcis šineli, sasitis kopā zābaku papēžus, viņš skūpstas sievietes un dodas prom dziedādams krieviski (**cara armijas dziesma**). Jēkabs smejas locīdamies.*

JĒKABS. Pasaules, visas pasaules karš!...

DACE. Tas ir tavs dēls!!!...

EMĪLS.

Dzīvība, gars un elpa,

Tagad tā Visuma telpa!

Karš!!!

Aleksandrs bez brīdinājuma gāž Emīlam, taču tas ar asiņainu muti smejas vēl skaļāk, nevairās.

EMĪLS.

Nagaika, vara un naids,

Stiprāks ir cilvēka vaids!

Karš!!!

JĀNIS. Aicina bēgt, rūpnīcas jau ved prom – te nāks pāri trīs armijas...

ALEKSANDRS. (*krieviski*) Par caru!!!...

Aleksandrs sit arī Jānim, tad sāks spārdīt radio kasti.

ALEKSANDRS. Karu gribi, sarkanais?! Gribi būt sarkans, saņem! Saņem, anarhija! Sarkanā anarhija!!!

INGA. Viņš nav vainīgs!

Viņa knapi paspēj paglābt Jāni no Aleksandra smagās rokas – abi bēg, prom.

EMĪLS. (*mūziķiem*) Spēlējam!!!

Zeme, tēvija un cars,

Tas ir karš!

Karš!!!...

ALEKSANDRS. Mierā!!! Nav nekāda kara!!!...

*Taču tad tepat līdzās apdullinoši sprāgst lādiņš – šķind lustras, dziest gaisma. Aleksandrs bēg. Visapkārt sprāgst bumbas, kliegz cilvēki. Sāk gaudot rūpnīcu sirēnas. To spalgā skaņā pilnībā tomēr nenomāc mūziķus – viņi spēlē kā pēdējo reizi: tas ir **kankāns**, taču dažkārt mūzikas tēmas ilustrē Emīla tālāko tekstu. Emīls māc dejot šo deju arī viens.*

EMĪLS. Ir 1914. gada 28. jūlijs – Austroungārija piesaka karu Serbijai, 1. augusts – Vācija piesaka karu Krievijai, 3. –ajā – Francijai, 4.-ajā – Apvienotā Karaliste piesaka karu Vācijai, 10. –ajā – Austroungārija Krievijai, 23. –ajā – Japāna Vācijai, 29.-ajā – Vācijai pievienojas Osmāņu impērija...

ILZE. Vai tu beigsi?!!!

Ilzes virsvadībā palikušie cenšas saglābt, kas glābjams, apsegt mēbeles, slēpt traukus, mantas. Ārpusē haoss.

EMĪLS. Rīt būs 1915. gada 15. aprīlis – Vācija pirmo reizi lietos hlora gāzi. Ipra, iprīts, bet tas nekas: karš!!! Itālija piesaka karu Vācijai, tad arī Bulgārijai, Serbijai, Portugālei! Tad Amerika, Grieķija, Brazīlija!!!... Krievijā krīt cars, viss paliek sarkans: zaldāts sarkans, piens sarkans, skats sarkans, sarkans kā gaļa...

Pilna zāle dūmiem – mūziķi beidzot bēg. Karš turpinās, sirēnas kauc.

Fokstrots, tango un valsis,

Tās ir pagātnes balsis!

Karš!!!...

Ilze ar Paulu aizelsušās stiepj kādu lielu, aizsargkrāsas kastī – tajā ir gāzmaskas. Abas dala tās palikušajiem. Paķērusi no Daces atpakaļ bērnu, Paula cenšas uzlikt masku arī tam. Ilze to mauc galvā Emīlam. Pamazām visi šeit esošie vēršas baidos, snuķotos radījumos. Viņi pat nemana, ka pēc kāda pamatīga grāviena, viss negaidīti klust.

Pretēji knapi rimušajai spriedzei, negaidīti rāmi veras ārdurvis – pa tām smaidīgs iekšā nāk Rihards. Vilma viņam palīdz nest gramofonu ar pamatīgu tauri.

RIHARDS. (*vāciski, latviski*) Dzīve ir skaista, ticiet man. Dzīve turpinās...

Pirmā gāzmasku nost rauj Ilze.

ILZE. Mēs slēdzam! Dodamies mājās, visi! Slēgts!

RIHARDS. Cilvēki atgriezīsies!

ILZE. Kur viņi atgriezīsies? Kur mēs tagad dzīvojam, kur? Te bija Krievija, tad Vācija, tad boļševiks, tad atkal sarkani, zaļi un lillā! Kas ir tagad? Ko klusējat?

RŪTA. Te ir... Latvija.

ILZE. (*skaļi smejas*) Mēs slēdzam! Latvija ir aizslēgta, atslēga ir nolauzta – viens, divi, trīs!...

EMĪLS. Es palieku.

ILZE. Protams – jo sliktāk, jo labāk! Laimīgu pašnāvību, dēliņ!

Ilze strauji dodas laukā, taču Rihards jau ir priekšā – viņš uzlūdz uz deju. Gramofons sāk spēlēt valsī, Vilma ir izkārusi Vācijas karogu, viņai galvā eleganta armijas ķivere ar pīķi galā.

RIHARDS. Manas dāmas!

ILZE. Un kur tad ir tie kungi?!

Rihards satver Ilzi, bet Vilma top par Rūtas vīrieti – sākas deja.

RIHARDS. (*Emīlam, Jēkabam*) Kungi, kungi, dzīve turpinās!...

Jēkabs patiešām arī nedroši lūdz Daci uz deju, taču dabū vien plīķi. Arī Ilze atsvabinās no Riharda – viņas vietā mirklī smaidīga stājas Inese. Bet Vilma tver Paulu, kura velti pretojas Vilmas pārliecības spēkam.

RIHARDS. Rīga ir brīnišķīga pilsēta, kungi un dāmas! Rīga, Rīga – mēs nedrīkstam to zaudēt. Mēs to nezaudēsim! Nezaudēsim, nezaudēsim...

Rihards jau deklamē valša trijās ceturtdaļās, taču Emīls negaidīti stādina gramofonu.

EMĪLS.

Fokstrots, tango un valsis,

Tās ir pagātnes balsis!

Te ir Latvijas republika.

ILZE. (*smejas*) Latvija ir aizslēgta, atslēga ir nolauzta!

Viņa atkal jau dodas laukā, tomēr jau atkal veras durvis – nāk mūziķi. Ar revolveri rokā tos skubina nopakaļ nākošais Aleksandrs melnā ādas mētelī. Oskars viņam nopakaļ nes papes sirpi un āmuru un sarkanās lentītes, kuras viņš sprauž pie klātesošo krūtīm. Vācijas karogu zemē rauj pats Aleksandrs.

ALEKSANDRS. Saimniec, es tev cilvēkus atvedu atpakaļ! Ko jūs visi tādi? Jāpriecājas! Ir atļauts! Vajag priecāties! (*mūziķiem*) Kaut kas neskaidrs?

Mūziķi mirklī savās vietās – sāk spēlēt deju gabalu.

ALEKSANDRS. Stop, stop, stop!!! Buržuāzisko mūziku aizmirstam! Ir 1919. gada 10. februāris – mēs dzīvojam jaunā valstī, visskaistākajā valstī uz pasaules – Latvijas sociālistiskajā republikā! (Oskaram) Kur?

OSKARS. Socialapis... sociālistisk... sociālajā!

ALEKSANDRS. Drīkst smieties!!!

Mūziķi sāk spēlēt – tas ir kazaks. Aleksandrs ir apmierināts – viņš pirmais sāk dancot, piemēru rādīdams. Viņš gan ir vienīgais, kas to dara no laba prāta. Nedroši Aleksandram pievienojas Oskars, viņš ļoti cenšas. Nākošo Aleksandrs iesaista dancī Jēkabu. Tad Ilzi, Vilmu un Rūtu. Rihardu un Inesi ir jāapmāca. Arī Dace tiek piespiesta, bet Paulu priecē, ka Oskars ir paņēmis dancot bērnu.

ALEKSANDRS. Sanāk, sanāk mums! Šito mēs mākam no dzimšanas!...

Vienīgi Emīls stāv malā, pat nepakustējies – nelīdz pat revolvera stobra iespēšana viņam krūtīs. Arī no Aleksandra sītiena šoreiz Emīls izvairās itin veikli.

ALEKSANDRS. Varonis?

Košāks kautiņš tā arī nesanāk – iekšā nāk Jānis ar Ingu.

ALEKSANDRS. (mūziķiem) Stāt!!!... Aplausus, lūdzu! Aplausus, es saku!!!!...

Ļaudis spiesti klausīt.

ALEKSANDRS. (par Jāni) Mums visiem jāatvainojas šim jaunajam cilvēkam! Kādreiz sen, sen mums visiem nepatika, ka viņš ir sarkans! Atvaino, muļķi bijām, biedri. Aplausi!

Tomēr Jānis dodas pie papes sirpja un āmura, kurus Oskars piekarinājis uz Apolona pleciem, rauj tos zemē.

ALEKSANDRS. Atlikt!!!

Jānis gan jau sniedz pēc viņa revolvera, kādēļ Aleksandrs šauj gaisā. Kaut blīkšķis ir biedējošs, šaujamais Aleksandram tomēr tiek atņemts – no aizmugures viņam pielavās Emīls.

ALEKSANDRS. Da es jūs visus, visus!!! (Oskaram) Uz kurieni?!

Bēgošajam Oskaram gan neizdodas tikt laukā: plaši veroties durvīm, iekšā nav Valdis – viņš acīmredzami ir ilgstoši karojis, ievainots. Tomēr smējīgs, ar šauteni rokā. Pie viņa mirklī metas Dace un Rūta.

ALEKSANDRS. (Valdim, krieviski) Esi īstajā brīdī, biedri!

VALDIS. Nesapratu.

ALEKSANDRS. Dumpis uz kuģa!

VALDIS. Iztulko – latviski! Nesapratu.

ALEKSANDRS. Es saku skaidrā krievu valodā!

VALDIS. *Po ruski...*

Iesākumā Valdis vien runā atskaņās, tad gandrīz vai dzied – strēlnieku dziesma "Po ruski" (vilki.lv).

*Po ruski runā horošo,
Un tā arī sļedujet,
Jo apakš brīvas Latvijas
Ir mana roģina.*

*Pahovka katram zābakā
Kā īstam varonim.
Proščai, latiškij bataljon,
Proščai, kazjonnij hļeb.*

*Ar vieglām kājām
Nu steigšos drīz damoi.
Mņe doma jauna līgava,
Što mņe vēl vajaga.*

DACE. *(Aleksandram, krieviski, latviski)* Dejo! Nu, dejo, dejo!...

Tomēr Aleksandrs bēg. Jānim uzsvilpjot, pakaļ tam metas Jānis ar Oskaru, tad arī Emīls – viņš pat izšauj no revolvera: acīmredzami pirmo reizi mūžā.

ILZE. Dēls!!!... Auksts laukā, uzvelc cimdus!...

VALDIS. *(Jēkabam)* Sargā viņas, tēvs! Tu dzirdi? Sargā!!!

DACE. Viņš dzird!

*Dace šauj Jēkabam pa pakausi.
Ātrumā noskūpstījis Daci un Rūtu, arī Valdis prom, Aleksandram nopakaļ.
Ārpusē sāk sprakstēt šāvieni.*

DACE. *(pēc brīža, Jēkabam)* Nu! Sargā!

JĒKABS. Kas jādara?...

Dažs smejas, taču ļoti rosīgs kļūst Rihards.

RIHARDS. Barikādes jātaisa, barikādes – lai neviens te netiek iekšā, lai viss paliek vesels! Te neviena nav un viss!

INGA. Mums nav jāslēpjas! Mums arī jāiet! Kāpēc tā ir tikai vīru darīšana?!

Sievas!

INESE. Jaunkundz!...

RIHARDS. Plikām rokām?!

INGA. Dāmas, meitenes, sievas – uz priekšu!!!!...

Inga ķer no bufetes pamatīgu paplāti un nazi, taču durvīm priekšā jau stāties Jēkabs. Viņa balss ir negaidīti skaļa, pērkondimdoša.

JĒKABS. Mierā!!!

Visi gluži instinktīvi nostājas miera stājā, gluži vai ierindā.

JĒKABS. Jādzīvo ir! Mums te. Izmazgāt, satīrīt, sakārtot – *marš!*

DACE. Jēkab?!...

JĒKABS. (*Dace!*) *Marš* uz nužņiku – lai tie podi spīd un laistās, kad šie būs atpakaļ! *Živai!*

ILZE. Ūdens vēl nav noslēgts, ejam!

Ilze veikli izrīko ļaudis, arī pats Jēkabs tiek pie slotas. Ārpusē nemitējas sprakstēt šāvieni, tālumā nodun lielgabals.

Brīdi visi sastingst, taču tad Jēkabs iedziedas, un ļaudis atsāk iesāktos darbus. Jēkabs dzied „Div’ dūjiņas gaisā skrēja”.

Skan Jēkabs, virmo putekļi, ļaudis strādā – pat pārlietu cītīgi.

Pēc brīža atklājas, ko kaktā meistarējušas Paula ar Rūtu – tas ir sarkanbaltsarkanais karogs: šūts no tā, kas pie rokas – palaga galu, aizkaru malu, galdautu un bērnu autiņus ieskaitot.

Karogu pie lustras piekar Vilma ar Ingu.

DACE. Šonakt solīja lielu salu!...

Tomēr Jēkabs dzied, šķiet, nedzird.

Puskrēslā deg sveces. Pie lustras joprojām pašu šūdinātais karogs.

Telpas vidū čuguna krāsniņa ar garu skursteni laukā pa izsisto loga rūti – tajā spodri liesmo uguns.

***Skan „Melanholiskais valsis”** – Emīls atkal ir atpakaļ pie klavierēm. Viņš ir ietuntuļojies visneiespējamākās lupatās – lai nenosaltu. Emīls ir viens.*

Pēc brīža – tikpat biezi segās satinusies, no iekštelpas iznāk Ilze. Viņa klikšķina elektrības slēdžus – velti: lampas neiedegas.

ILZE. Solīja jau vakar strāvu! Ūdens aizsallis... Vajadzēja braukt prom... (*par karogu*) Es taču tev lūdzu novākt – izsmiekls... Nē, nu uzspēlē kaut ko vēl žēlabaināku: tad gan mūs apkārt gāzīs!... Zini, nevienam tās tavas klavieres nevajag – jā, es centos pārdot. Priecājies – visiem pie vienas vietas! Ir 20. gadsimts, 20. gadsimta 21. gads, bet mēs te kā tādi alu cilvēki! Pasaule ir tik liela – braucam!... Tu tiešām domā, ka kāds vēl nāks? (*par mūziku*) Beigsi vienreiz to kaķu dīrāšanu?!

Emīls sāk spēlēt to pašu tikai trīsreiz ātrāk.

ILZE. Mēs divas dienas ēduši neesam!!!...

Taču tad veras ārdurvis – pa tām iekšā nāk Jēkabs ar Rūtu: abi nes kādu pasmagu saini. Tiem nopakaļ Dace. Visi biezi ģērbusies, tomēr aizelsušies.

DACE. Vilciens sasalis, zirgi gaļā samalti... Domājāt, neatbrauksim?

ILZE. Nešaubījāties!

RŪTA. Nav neviena?

ILZE. Pārguruši – vakar te tāda ballīte bija...

JĒKABS. Vēderi rūc?

Viņi abi ar Rūtu tin vaļā lielo saini pa kārtai vien – tā vidū liels, melns katls: tiek celts nost tā vāks. Siltums ir saturēts – garaiņi sitas nāsīs.

ILZE. Kartupeļi!...

DACE. Prasti jau ir, bet...

Ilze gan jau ķer ar roku – karsts. Nāk arī Emīls, Rūta nes šķīvjus dakšas.

JĒKABS. Mums tagad tāds lauks – galu neredz! Kā baroniem! Miljons būs, miljons tupeņu: es paskaitīju!

ILZE. Puika atpakaļ? Kas tad ar un ecē?

RŪTA. Paši tiekam galā... Strāvas vēl nav?

Prieks ir zudis no viņu sejām.

ILZE. Kas tad ir ar puiku? Atnāca tak atpakaļ, dzīvs, vesels...

Atbildēt gan neviens viņai nepaspēj – iekšā nāk Paula ar Oskaru: nu viņiem ir jau pa bērnam katram rokās. Saredzēšanās ir priecīga, arī viņi metas viršu kartupeļiem.

Tad durvīs parādās Jānis, Inga un viens no mūziķiem.

INGA. Smaržo pa puspilsētu!

DACE. Mainām trīs tupeņus pret vienu lustīgu gabalu!

Jānis gan grib ķert kartupeli tāpat, tomēr Dace nelaiž. Viņš spiests uzsākt dziesmu, panta beigās viņam pievienojas arī Oskars: visiem par prieku viņš izspēlē tās sižetu – „Trīnīte”. Otrā panta vidū atskan arī pavadījums – mūziķis piespēlē puisiem uz mutes ermoņikām.

Ikkatru sestdien's vakaru

Arvien, arvien

Pie Trīnes gāju klētiņā,

Arvien, arvien.

Ikkatru sestdien's vakaru pie Trīnes gāju klētiņā

Arvien, arvien, arvien, arvien, arvien.

Bet reiz pie klēts es piegāju,

Arvien, arvien

*Un iekšā troksni dzirdēju
Arvien, arvien.
Bet reiz pie klēts es piegāju, un iekšā troksni dzirdēju
Arvien, arvien, arvien, arvien, arvien.*

*Tur Ješka iekšā sēdēja
Arvien, arvien
Un manu Trīni bučoja
Arvien, arvien
Tur Ješka iekšā sēdēja, un manu Trīni bučoja
Arvien, arvien, arvien, arvien, arvien.*

*Ak, Trīnīt, manu sirdspuķīt,
Arvien, arvien
Tu solījies reiz mana būt,
Arvien, arvien
Ak, Trīnīt, manu sirdspuķīt, tu solījies reiz mana būt
Arvien, arvien, arvien, arvien, arvien.*

*Lai latvju saule nenoriet,
Nekad, nekad,
Lai latvju zobens nesarūs,
nekad, nekad.
Lai latvju saule nenoriet, lai latvju zobens nesarūs,
Nekad, nekad, nekad, nekad, nekad.*

Aplausi.

*Turpmāk **skan tikai ermoņikas**. Tās ir tik švuncīgas, ka paēdušie pamazām dodas uz deju placi – pirmie ir Paula ar Oskaru, ar abiem bērniem.*

Pēc brīža jautrība sit jaunu vilni – ierodas Aleksandrs ar Vilmu: viņu caurlaide ir liela, sarkana šķidrums pilna pudele, kas acumirkļi tiek sākts liet glāzēs. Visiem top siltāks, balle jau sāk izskatīties pēc balles.

Nu jau dejo gandrīz visi – kā nu kurais to pieprot. Jānis ar Ingu, Vilma ar Aleksandru, Ilze ķer Jēkabu. Emīls dejo ar Rūtu, un šī acīmredzami ir visai būtiska tikšanās.

Nemanot ieradušies arī Rihards ar Inesi: viņu pienesums ir pamatīgs maizes klaiņš.

Ovācijās atskan, kad negaidīti iedegas visas lustras. Ermoņika, šķiet, tāpēc skan vēl jestrāk.

Tā tas turpinās līdz brīdim, kad, skaļi atsizdams durvis, ierodas Valdis – viņš, atšķirībā no pārējiem, ir vienā kreklā un cepurē, pie krūtīm karājas ordenis: Valdis ir dzēris. Viņš klibo, rokā spieķis.

Rūta skrien viņam pretim, taču Valdis taisnā ceļā dodas pie Emīla, kurš knapi spēj izvairīties no Valda spieķa zvēlieniem: viņš tiek trenkāts pa visu zāli.

Klust mūzika – Valdi spēj savaldīt vien trīs vīri.

VALDIS. Jautri?! Bučojas, bučojas?! Asinis dzeram?! Viss kārtībā?! Ir tupenis, ir karogs, ir meitenes, ir danči, bet viņi... viņi... cilvēks sasalst un nemaz neredz, ka vairs nav, un viņi tur... simti, tūkstotis... Bet viņus vēl var glābt! Vajag tikai atsaldēt! Sasildīt! Ko gaidām?! Viņi nav pagalam, es zinu!!! Ko lūri?! Un tu?! Un tu, un tu?!!!...

Brīdi sašļucis, Valdis jau atkal ir izrāvies un vicinās ar spieķi visiem gar sejām. Tomēr, kad viņš nonāk līdz Aleksandram, tas puisim šķeļ pamatīgu pliķi. Tas nostrādā – Valdis stingst, tad ģimst un sāk raudāt. Aleksandrs iedod Valdim iedzert tieši no pudeles, tad abi skauj viens otru un dodas prom.

Brīdi kluss.

DACE. (negaidīti skaļi) Spēlē! Spēlē!!!

Tomēr spēlēts vairs netiek. Ilze skauj Daci. Pēc brīža Jēkabs Rūtu. Tad Vilma Paulu, Emīls Jāni, Oskars Ingu, bet Rihards ar Inesi paliek ar abiem bērniem. Tā ir klusa deģa – bez mūzikas un jēlkādiem soļiem.

Taču tad jau Emīls metas pie klavierēm, un iet vaļā jautrais

„Lambetvoks”. To māķ dancot visi, un ar visiem.

Vakars beidzas negaidīti skaļš.

Nakts.

*Atkal jau viss ir vietās, viss mirdz un laistās – gan parkets, gan spoguļi,
gan trauki.*

*Lielās lustras ir tumšas, tomēr mākslinieciski ir izgaismots neliels
laukumiņš līdzās klavierēm, kur sastumti kopā trīs galdiņi: ap tiem pulcējas
Rūta, Vilma, Paula un Oskars. Viņu bērni guļ tepat līdzās divos ratos: nu to
jau četri. Tiek dzerts liķieris no špicglāzītēm, uz nebēdu pīpēti papiroši – to
dūmi dara telpu noslēpumainu, un tāpēc pievilcīgu.*

*Līdzās klavierēm, pie kurām Emīls, stāv Inga – viņai priekšā uz statīva
pamatīgs mikrofons. Tā vads stiepjas uz kādu iekārtu ar skaļruni, pie kura
tup Jānis. Uz mirkli viņš piesteidzas pats pie mikroфона.*

JĀNIS. (*mikrofonā*) Šodien ir 1932. gada 7. marts, kafe Apollo zāle, Rīga
Latvija.

*Tad viņš steigšus atpakaļ un māj Ingai un Emīlam ar roku. Ļoti
koncentrējusies, viņa sāk deklamēt, Emīls dzejai pieskaņo savdabīgus
akordus, kas vērs Ingas priekšnesumu vēl kaislāku. To pat nespēj dzēst
radiofona plakanais tembris: balss un klavieres skan no skaļruņa.*

INGA.

*Tais salonos greznos, kur kristalla vāzēs
vīst rozes, kur parkets ir slidens un spožs,
es iemaldījos kā pārdroša frāze,
 kaut esmu tik barbarš priecīgs un drošs.*

*Manas kājas nesen vēl satika lietu,
manos matos vēl sapinies rīta vējš dveš,
un nesen vēl vēroju saules zeltaino rietu,
kad likās, ka ielās pats sev var kļūt svešs.*

*Tur nava ko liegties: trūkst pagrabos ziedu
un ceļmalā viegli nav akmeņus kalt.
Bet nava tur skumjo kapeņu biedu,
kā šeit, kur no spuldzēm krīt atspīdums salts.*

*Ak, saloni greznie ar spoguļu sienām,
man slikta gaume — man nepatīk zīds!
Kam novīst kā rozei, dzīvei svešam un vienam,
draugi, es labāk došos jums līdz!*

*Kad priekšnesums galā, publika aplaudē.
Jānis māj, sākas otrs priekšnesums.*

INGA.

*Jūs mazdūšīgie,
tik padevīgi galvas noliecat,
kad gaŗām aizslīd limuzins,
kas pārvadā no vienas kafejnīcas otrā
tos, kas mūs par ubagiem un kropļiem pārvērtuši...*

ALEKSANDRS. A skaļāk nevar?!

*Tikai tagad top manāms piedzērušais Aleksandrs – noslīdzis pār kādu
galdiņu zāles stūrī, viņš acīmredzami ir vien pa pusei nomodā. Oskars
steidzas pie viņa.*

OSKARS. Klusu! Tas ir radiofonam!

*Aleksandrs skaļi smejas, kādēļ Oskars cenšas to piecelt, lai izvestu laukā.
Aleksandrs pretojas, paliek turpat.
Jānis māj Ingai un Emīlam atkal. Otrais priekšnesums iesākas no jauna.*

INGA.

*Jūs mazdūšīgie,
tik padevīgi galvas noliecat,
kad gaŗām aizslīd limuzins,
kas pārvadā no vienas kafejnīcas otrā
tos, kas mūs par ubagiem un kropļiem pārvērtuši.
Pat sejā viņiem iespļaut baidāties —
un tomēr gribat drošsirdīgi būt,
ja noslaukāt no vaiga kauna dubļus
un dzīvot pieprasāt zem vecās saules!
Kaut aukstā istabā.
kaut skrandās,
kaut badā pamiruši -
apmeloti,
izsmieti,
tik dzīvot!*

*Vai jums gan drosmes nav
uz spēli visu likt: lai visu gūtu?
Ne ubagot, bet ņemt ar varu to, kas mūsu!
Mums vecie likumi un tradīcijas
ir vispasaules ugunsgrēkā jāiesviež!
Un karātavu cilpas,
elektriskie krēsli,
kas simtiem nedzīvotu mūžu postījuši,
kas nokauj pamazām,
ir drupās jāsatric!*

*Šoreiz aplausi ir vēl vētraināki – šķiet, zālē divreiz vairāk ļaužu.
Oskars visiem lej, publika dzer.*

Jānis atskaņo tikko ierakstītā priekšnesuma pēdējās rindiņas – visi aplaudē vēlreiz.

OSKARS. Kā īstā radiofonā!

ALEKSANDRS. Skaļāk!...

Atkal Aleksandrs ir mierināms.

Tad visi ir gatavi nākamajam priekšnesumam.

INGA.

*Vilciens uz austrumiem atiet!
Ierēdnis paveŗ gurušās acis
pāri kontu grāmatai biežai,
kur slēdz bilanci rietumu mākslai,
kultūrai,
zinātnei,
izsmietam dievam,
velnam, kam elle celta uz zemes —
kapitālismam!...
Vilciens uz austrumiem atiet!...*

Pabeigt priekšnesumu gan neizdodas – enerģiski iekšā nāk Ilze.

ILZE. Marš laukā! Es teicu, te nav un nebūs nekāds naktslokāls! Atveriet logus! (*Rūtai*) Tu esi atlaista!

EMĪLS. Tad es arī!

ILZE. Trīs naktī: skan pa puspilsētu! Man vajag tādu slavu?

OSKARS. Cilvēkiem vajag! Īstiem cilvēkiem!

ILZE. Brauc uz saviem Austrumiem, vilciens gaida! Kupeja pilna! (*par Paulu*)

Viņa jau bērniņus pavāks!

OSKARS. Mēs esam brīvā valstī! Kas man var liegt?! Aizsūtīs uz akmeņlauztuvēm?

Negaidīti no tumsas iznirst Aleksandrs – izrādās viņš nebūt nav dzēris.

ALEKSANDRS. Aizsnaudos, aizgulējos, atvainojos! Vecums!...

Noskūpstījis Ilzei roku, laukā, prom.

EMĪLS. Viņš taču bija galīgi mīksts!

OSKARS. Bet viņš taču kādreiz pats, mēs kopā... Nevar būt!

ILZE. Idioti!

Ilze metas Aleksandram nopakaļ.

ILZE. Aleksandra kungs, pagaidiet mani! (*pārējiem*) Divās sekundēs, lai viss spīd un laistās!!!...

Dabūjis no Paulas pa ausi, viņi abi ar Oskaru un bērniem prom.

Rūta metas kopt telpu, Inga palīdz.

*Emīls gan jau atkal pie klavierēm – pievilcis sev tuvāk mikrofonu, viņš sāk komponēt Čaka „**Migla asaro logs**”. Pie otrā panta caur Jāņa skaļruni jau skan smeldzīgs meldiņš.*

Vilma gan velk Jāni uz deju placi. Ilgi pretoties viņam neizdodas. Vilma ir tik kaisla dejotāja, ka, dejai beidzoties, Inga šķeļ Jānim skaņu plīķi. Inga metas prom, Jānis nopakaļ. Smiedamās prom arī Vilma.

Bet Emīls skauj Rūtu, kaislīgi skūpstā. Viņas pretošanās un plīķis ir drīzāk formāls.

Gaiša vasaras diena.

Zālē vispārēja rosība – Daces virsvadībā tiek pabeigti dekorēšanas darbi: visapkārt papīra ziedu virtenes, kas sastiprinātas ar neskaitāmiem valsts karodziņiem. Goda vietā, virs Apolona, Kārļa Ulmaņa smaidoša ģīmetne, un arī tā dekorēta ar vimpeļiem. Savulaik no dažādiem audumiem šūtais karogs ir nozudis.

Ļaudis ir kopējā vieglā eiforijā. Dažs ir pilnā tautastērpā, citam tikai kāda daļa vai detaļa. Pat Emīlam, kurš kā allaž stāv nomaļus, galvā tautiska mice.

Gandrīz visas sievietes ir stāvoklī – pēdējos mēnešus bērniņus nēsā Rūta, Inga, Paula un pat Vilma. Tādēļ rosās lielākoties vīri – Jānis, Jēkabs, Oskars un Aleksandrs. Arī Valdis ir šeit: joprojām viegli klibo, tomēr gaišs un smaidīgs. Viņš ir Latvijas armijas virsnieka formas tērpā.

Ar ovācijām tiek sagaidīts gluži jauns VEF radioaparāts – to ienes un pako laukā no kastes Rihards ar Ilzi. Jānis mirklī metas talkā.

ILZE. Rīgu, Rīgu, lūdzu! Pēc 10 minūtēm jau sākas! Rīgu!!!...

DACE. Pa pāriem, pa pāriem!

Vīri ākstās, skaudami viens otru, taču amizieris ir pozitīvs.

Negaidīti skaļi noskan radio – Jānis meklē vajadzīgo raidstaciju. Brīdi spēlē Ārmstronga džezs.

JĀNIS. Ārmstrongs Luiss...

VISI. Rīgu!!!...

*Tomēr tik ātri līdz „Rīgai” netiek – ētera skaņu mudžeklī iznirst dažnedažādas mūzikas skrandas, bet ilgāk Jānis pakavējas pie kādas Dienvidamerikas dziesmas, tad **Marlēna Dītriha dzied "ICH BIN VON KOPF BIS FUSS AUF LIEBE EINGESTELLT "** (no kinofilmas „Zilais eņģelis”). Inese pat iedziedas līdz.*

INESE. Dievīgi, Dītriha!...

VISI. Rīgu!!!

Tad radio **skan Ļubovas Orlovas dziedātā „Sirds krūtīs” (no kinofilmas „Jautrie zēni”).**

INGA. Pagaidi, pagaidi!!!... (dzied līdzi).

VISI. Rīgu!!!

Tikmēr pāri ir dabūjušies: Oskars ar Paulu, Rūta ar Valdi, Rihards ar Inesi, Vilma ar Aleksandru, Ilze ar Emīlu, bet Inga gaida Jāni. Visi seši Paulas un Oskara bērni ir sadalīti brālīgi: katram pārim pa vienam. Dace ar Jēkabu stāv priekšā: acīmredzami, lai ierādītu kādus soļus.

DACE. Tikai lai kāds man tagad pasaka, ka nemāk un nezina! Mierā!

Stājamies! Pirmais solis pa labi! Tā ir kreisā puse!!!...

Kāds vēl meņģējas, taču Dace ir pati nopietnība.

OSKARS. Tūlīt sāksies! Rīgu, Rīgu!!!...

Patiesi – beidzot radio ierunājas latviski.

DIKTORS. ... mēs šeit, Rīgā, jau gara acīm vērojam mūsu tautu tērpušos svētku drānās – košās kleitās un ņiebuos, staltos svārkos un augstās cepurēs. Šeit tribīnē stāv mūsu valsts vadība – ar aizturētu elpu mēs visi gaidām to brīdi, kad visa Latvija reizē spers soli: visi reizē, vienā kustībā, vienā elpā. Mūsu tauta ir pelnījusi šo mirkli, tā ir izcīnīta mūsu tālredzīgās valdības vadībā un uzraudzībā. Mēs visi gaidām, kad viens vienīgs cilvēks pacels roku – un tad mūsu Latvija laimē dies!...

Visi sastinguši gaidās.

DIKTORS. Jā, tas tūlīt notiks! Latvija ir gatava! Jā! Tas notiek!!!...

Radio sāk skanēt pūtēju orķestris, daudz balsīgs koris tam līdzās uzsāk dziesmu: „Tūdaliņ, tāgadiņ, pastalnieki danco!...”.

Dejo visi. Un dzied visi.

Radiotranslācijā pa tūrēm tiek doti norādījumi mainīties pāriem, ko visi labprāt arī dara. Ar katru nākošos tūri un griezienu deja kļūst arvien enerģiskāka – dun grīda, šķind logus rūtis.

DIKTORS. ... Dejo un dzied visa plašā tēvzeme – katrs savā vietā, bet visi kopā!... Dosimies ielās, laukumos un ārēs!...

Dejotāji to arī dara – pa pāriem vien, nezaudējot deju soļa raitumu.

Arī radiotranslācija jau vareni skan visā pilsētā, visā valstī.

Tauta dejo, tauta dzied.

Tomēr pēc brīža radio frekvence sāk izplūst – Rīgas radio mācas virsū citas raidstacijas: gan iepriekš dzirdētās, gan jaunas, palaikam kādas marša taktis. "Tūdaliņ, tāgadiņ..." iznirst vairs tikai palaikam.

Pēc brīža iekšā skrien iekšā Emīls – viņš cenšas noregulēt radio Rīgas frekvencē, taču tas jau atkal un atkal slīd prom: arvien spītīgāk un noteiktāk. Pat izslēdzot radio, pilsētā tas turpina skanēt ar iepriekšējo jaudu un ik brīža pārlēcieniem.

Atpakaļ telpā iemetas arī Ilze – viņa izrīko Emīlu: abi sāk steigšus vākt kopā vērtīgākās mantas, siet galdautu paunās.

Kad atpakaļ iemetas Valdis, Emīls ar Ilzi slēpjas. Tomēr Valdis nevienu nemeklē: drebošiem pirkstiem viņš velk laukā no maksts savu dienesta pistoli, liek to pie deniņiem. Emīls metas no slēptuves laukā pēdējā brīdī – atskanot šāvienam, Emīls ir paspējis pasist stobru sānis. Valdis sakņup, raud nespēkā, taču, kad viņam nopakaļ ar vienu no Paulas bērniem uz rokas ieskrien Rūta, Valdis metas laukā, prom. Noskūpstījis pārsteigto Rūtu, Emīls skrien Valdim nopakaļ. Ilze turpina glābt mantu.

Arī marši sāk skanēt biežāk – tiesa, to teksti ir ļoti dažādās valodās.

No lauka ieskrien Oskars ar diviem bērniem, Paula ar vēl diviem nopakaļ. Oskars ir padomju armijas uniformā, viņš cenšas izvairīties no agresīvās Paulas. Atņēmusi Oskaram bēmus, viņa to sāk bez žēlastības pļaukāt. Oskars spiests bēgt, prom.

Arī pretī skrienošajai Ingai tiek pāris pamatīgās Paulas pļaukas, taču viņas galvenā rūpe ir noķert Jāni, kurš attraucies, lai ķertos pie radioaparāta lēkājošajām frekvencēm – iesākumā viņam tas pat izdodas, „Tudaliņ’, tāgadiņ...” uzrodas kā brīnums piesārņotajā ēterā, taču tie ir vien īsi acumirkļi. Kaut Inga Jāni vilkšus velk prom, viņš spītīgi nepadodas. Pat sišana nelīdz.

Vilma ar vēl vienu Paulas bērnu uz rokas ieskrien nopakaļ Aleksandram – viņš iebražas zālē ar revolveri rokā: tēmē to uz Ilzi, jo tā ir laupīšana. Kamēr Aleksandrs grābj no kases naudu, Vilma no droša atstatuma cenšas viņam ar kaut ko iemest. Aleksandram pat trāpa kāda pudele, pārsit galvu, taču tad jau viņš ar visu guvumu ir prom.

Emīls atgriežas kopā ar Daci un Jēkabu – viņš skauj, mierina Rūtu, vecāki pārējos, taču mierinājums nepieciešams tikai Paulas bērniem: citus tas kaitina.

Vīspārējā haosā skaidrību vieš Oskars – viņš atgriežas ar šauteni rokā, un tā tēmē uz klātesošajiem: acīmredzami tiek izteikta kāda pavēle. Emīls paspēj aizslēpt aiz letes Rūtu un Ingu. Kaut Paula drosmīgi stājas Oskara šautenes stobra priekšā, Oskars kļūst vēl agresīvāks. Tad viņam metas virsū Emīls ar Jāni – Oskars ir spiests vairākas reizes šaut gaisā. Tas ir pietiekami spēcīgs arguments, lai klātesošie sastātos daudz maz akurātā pulciņā uz promiešanu, kas acīmredzami ir Oskara mērķis. Oskars gan vēl cenšas saligt ar Paulu, to noskūpstīt, taču velti, kādēļ kļūst vēl agresīvāks:

*viņš vairs neļauj ņemt Ilzes saiņus, kurus tā sadevusi visiem līdzī nešanai.
Visi tiek aizvesti.*

Kad viņi nozūd durvīs, pakaļ tiem metas Inga, taču Rūta viņu notur.

*Radio spēlē maršus, kuriem pa vidu jaucas pārlietu saldi sentimentālas
dziesmas. Tam visam pa virsu klājas ētera sprakšķi un draudīga rūkoņa.
Negaidīti iekšā skrien Inese, viņai nopakaļ Rihards – viņš ir vācu armijas
virsnieka formas tērpā. Rihards acīmredzot vēlas Inesei ko teikt, taču viņa
nevēlas dzirdēt. Kad Rihards beidzot satver Inesi, viņa pamanās izraut no
viņa maksts pistoli un, draudot netuvoties, izskrien laukā, prom.*

*Rihards tikai tagad pamana Ingu un Rūtu – Inga metas pie viņa:
acīmredzami, lai izstāstītu, kas šeit noticis. Brīdi klausījies, Rihards dodas
pie radio, noregulē to uz Berlīnes raidstaciju – tā skan skaidri un apņēmīgi:
gan runas, gan mūzika. Inga skūpst Rihardu – tad abi prom, par Rūtas
esamību vispār piemirsuši.*

*Pēc mirkļa stinguma arī Rūta taisās doties prom, taču tad iet pie klavierēm
un sāk meklēt kādas skaņas. Viņai izdodas izslēgt radio, izraujot tā tīkla
vadu: kļūst apdullinoši kluss.*

Rūta spēlē neveikli, intuitīvi, ar diviem pirkstiem, tomēr negaidīti

***„Melanholiskais valsis”** top atpazīstams.*

No melanholiska tas gan pamazām vēršas kareivīgā.

2. cēliens

Kafe APOLLO. Diena.

Visas papīra vītnes saglabājušās, tomēr sarkanbaltsarkanās krāsas nomainītas uz koši sarkanām, bet K. Ulmaņa ģīmetnes vietā smaida Staļins. Zem Apolona figūras uzraksts kirilicā „Spartak”. Telpai pāri plats sarkans lozungs „Lai dzīvo Latvijas PSR padomju tautu brāļu saimē”. Kaut telpa pārkārtota, lai tā mazāk līdzināto kafejnīcai, stūrī pie galdiņa sēž joprojām Sarkanās armijas uniformā tērpiet Oskars un dzer lielām glāzēm degvīnu. Tagad gan Oskaram ir majora uzpleči. Vienā kreklā ar šķību greizu Nīcas tautas tērpa vainagu galvā viņam apkārt savā nodabā kaut ko līdzīgu „Tūdaliņ, tāgadiņ...” dejo Paula – viņa smejas, līksmo: ir acīmredzams, ka Paula šo pasauli netver adekvāti. Oskars ik brīdī spiests piespēlēt viņas biedējošajam priekam.

No iekštelpām iznāk Aleksandrs ar mūziķi, vēlāk nāk arī Ilze, Inese, Rūta Vilma un Dace. Visas sievietes ģērbusās līdzīgi, atturīgi pelēkas, sarkaniem lakatiņiem galvā. Paula priecājas par visu, kas šeit notiek. Arī par akordeona skaņām – Aleksandrs tura mūziķim priekšā notis: tas cenšas izspēlēt I. Dunajevska „Entuziastu maršu”.

ALEKSANDRS. (sievietēm, krieviski) Nu, ko stāvam? Trīs-divi-viens – aiziet!

Viss skaidrs, sākam! Mūzika aiziet!...

Izrādās, ka sievietēm ir jau iestudēts priekšnesums – aģitbrigāde soļo vairākas reizes dažādos virzienos un kombinācijas turp un atpakaļ pa zāli. Kaut dažbrīd raksts jūk, visas cenšas.

Visbeidzot sievas stājas un sāk stutēties akrobātiskā piramīdā, kur Ilze, Inese un Dace veido pirmo stāvu, Vilmai ar Rūtu jākāpj otrajā, bet trešais acīmredzami paredzēts Paulai, kura nestāj smiet un dejojot visām pa vidu. Arī Oskars nebeidz dzert – dažkārt viņš piedzied maršam, piedanco. Ar piramīdu gan nevedas – nav skaidrs, vai otrais stāvs nespēj, vai tikai tēlo, ka nespēj tikt augšā.

ALEKSANDRS. (*krieviski, latviski*) Davaj, davaj, davaj, meitenes! Pakaļu augstāk, pakaļu! Viens-div, viens-div, viens-div... Vēlreiz, vēlreiz!...

Kad tomēr nekas nesanāk, Aleksandrs met zemē notis – klust mūzika.

Tikai Paula ar Oskaru kādu brīdi vēl dejo.

ALEKSANDRS. Rīt no rīta septiņos parādīsiet! Skaidrs?! Visu nakti te lēkāsiet! A citādi...

PAULA. (*smejas*) ... a citādi nošaus! Nošaus, tad aizsūtīs uz Sibīriju, sasaldēs, un tad vēlreiz nošaus, un tad... un tad atkal nošaus, un uz Kolimu prom – pie mērkaķiem, strausiem un aligatoriem!

ALEKSANDRS. (*Oskaram*) Savāc savu māfīti, citādi...

PAULA. Nošaus!

Oskars nu jau ir ļoti piedzēries – skaļi smejas.

ALEKSANDRS. Apklust, visi apklust!!! (*Vilmai*) Un tagad raports! Raports, saku! Vienā rindā stāties! Raports!

VILMA. Mūsu pilsētas kultūras nama „Spartak” biedri...

ALEKSANDRS. ... pašdarbnieki...

VILMA. ... kultūras nama „Spartak” pašdarbnieki par godu Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas piecdesmitajai gadadienai...

ALEKSANDRS. Šodien kāds gads?! 47.-ais! 50 gadi?! Kaza!

PAULA. Nošaus!

VILMA. ... par godu Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas trīsdesmitajai gadadienai ir apņēmušies izpildīt plānu ātrāk par plānu...

ALEKSANDRS. Divos gadus vienu... tfu, vienā gadā divus!

VILMA. ... izpildīt vienā gadā divus, un svēti solāties...

ALEKSANDRS. Svēti baznīcā vari solīties! Te - svinīgi zvēram...

VILMA. ... svinīgi zvēram iekļauties daudzgalvainajā... daudz balsīgajā brāļu tautu korī...

PAULA. (*dzied*) Pūt, vējiņi, aleluja!...

ALEKSANDRS. Atlikt!!! Prom, visi prom! Rīt septiņos nulle nulle! (*Ilzei*) Un karogu līdzī! Vis skaidrs, brigadier?

ILZE. Viss kārtībā.

ALEKSANDRS. Tieši tā, biedri sekretār!

ILZE. Tieši tā, biedri sekretār!

ALEKSANDRS. Tavs dēliņš sen nav rakstījis, a?

ILZE. Kā tu... kā jūs zināt?... Nē, viņš ir dzīvs, dzīvs!...

ALEKSANDRS. Kurš tad teica, ka beigts? Nervi, nervi! Brīva, es saku!...

Aleksandrs ieslēdz pie sienas piestiprināto translācijas skaļruni – tajā skan I. Dunajevska „Dziesma par dzimteni” („Varen plaša mana zeme dzimtā” – latv.val.).

Visi prom, paliek vien Aleksandrs, Oskars un Paula. Oskars ir nokritis, aizmidzis – smejas, kad Aleksandrs to plīķē. Smejas arī Paula.

Tad Aleksandrs skauj Paulu, skūpst, viņa kaislīgi ņemas Aleksandru izģērbt – abi nozūd aiz letes.

Pēc brīža Oskars ceļas – izrādās, viņš nav tik ļoti piedzēries, kā iepriekš tēlojis. Viņš ņem pistoli no maksts, salutē Staļinam, liek stobru pie deniņiem. Tomēr nekas nenotiek: pistolē nav patronu.

ALEKSANDRS. Aizej izgulies, a!

Aleksandrs ar Paulu aiz letes smejas.

Apbrīnojami vareni skan dziesma par varenu zemi no sīka reproduktora.

Smīn Staļins.

Nakts.

Zāle skaudru ēnu pilna – spodrs mēness aiz loga.

Te vienas durvis veras, te citas, šurpu, turpu slīd tumši stāvi, gan sievietes, gan vīri: tiem rokā ieroči. Acīmredzami šeit kaut kas tiek gatavots – logi un durvju stikli izklāti ar melnām drapērijām.

Kad šķiltavu liesma aizdedzina eļļas lampiņu, izrādās, ka zāles vidū uz grīdas kopā ar sievām – Ilzi, Inesi, Rūtu, Vilmu un Daci, sēž arī Valdis, Jēkabs un Jānis. Kaut savas mežabrāļu drēbes viņi ir nometuši, ieroči tiem cieši līdzās. Visi dzer karstu tēju. Rūta ir apskāvusi Valdi, Dace Jēkabu, Vilma ar Inesi Jāni.

Ir silts. Kaut smaidi nervozī, tie tomēr plati. Ik brīdi kāds no sēdošajiem vēlas ko teikt, taču pārējie mirklī to klusina – tā viens pēc otra: viss skaidrs tāpat, bez vārdiem.

*Visbeidzot Inese sāk dziedāt, pavisam čukstus: tas ir **Rozenštrauha „Zilais lakatiņš”**.*

ILZE. Klusāk! Klusāk, trakie!...

Tomēr Inese neklust. Čuksts dara dziesmu vēl patiesāku, pat svinīgu. Pēc pirmā panta visi pat neviļus ir kājās – dziesma iekustina tos savdabīgā dejā. Tā gan ir nosacīta – vairāk te apskaušanās, karstu spīta asaru.

Kad panti beidzas, Valdis sāk runāt skaļi, klusināšana vairs nelīdz.

VALDIS. Mežs ir pilns, mēs esam visur! Neticiet, ka neviena nav, ka viss zudis! Mēs... mēs esam, mēs... jā, šauj, nošauj... bet visus nevar nošaut, nevar! Mēs paliekam vairāk, mēs...

Kad Rūtai beidzot izdodas aizspiest Valdim muti, atskan skaļa klauvēšana pie ārdurvīm.

BALSS. (*krieviski*) Atveriet! Atveriet, citādi šausim!...

Mirkļi dziest lampiņa, sākas izmisīga rosība: vīri nozūd iekšelpās.

Klauvēšana kļūst arvien spēcīgāka, draudīgāka.

Kad Ilze ieslēdz gaismu un ver durvis, Dace ierauga Jēkaba zemē atstāto ieroci, jaku un mīci.

DACE. Pagaidi!!!...

Taču ir jau par vēlu – iekšā nāk Aleksandrs un Oskars.

ALEKSANDRS. O, putniņi ligzdiņā!

ILZE. Izrādei gatavojamies!... Uzvaras diena, 9.maijs!...

Oskars gan norāda Aleksandram uz Jēkaba mantām.

ALEKSANDRS. Kur viņi ir?!

DACE. Kas? Ir taču jau 51.gads: mežā tik ilgi jau nemaz nevar izdzīvot: 6 gadus!

ALEKSANDRS. Ar mani nejoko, ja!

VILMA. Tas izrādei!

OSKARS. Zilais lakatiņš?

RŪTA. Jā!

ALEKSANDRS. Vācu šmeiseris?!

Dace gan jau velk mugurā Jēkaba jaku un cepuri, ieroci dod rokā Inesei.

ALEKSANDRS. Stāvi! Šaušu!!!

ILZE. Mēs parādīsim!...

Vilma acumirkļi sāk dziedāt: sākas izrāde, kuras pamatā ir „Zilais lakatiņš”.

Tikai tā ir gluži cita dziesma – J. Peterburgska „Sīņij platoček” (krievu valodā).

Tiek izdziedāti uz izspēlēti visi dziesmas panti.

Ātrumā sieviešu izdomātais sižets: mīļotā meitene Rūta pavada karā puisī

– Vilmu, taču tam kādā brīdī no slēpņa uzbrūk ienaidnieki: Dace ar Inesi.

Puisis uzvar, zilais lakatiņš to glābj: to apzīmē zilgans galdauts.

Dziesmas laikā Oskars pat apraudas.

ALEKSANDRS. No kurienes ierocis?!

DACE. Miskastē bija...

Aizdomīgais Aleksandrs gan netic – kad viņš ķeras pie Jēkaba mašīnpistoles, no iekštelpas izlec Valdis, viņam nopakaļ Jānis, tad Jēkabs: vīri acumirkļi gāž Aleksandru un Oskaru gar zemi, velk laukā pa durvīm. Pēc brīža laukā sāk sprakšķēt pamatīga apšaušana. Sievas slēpjas, cieši apskāvušās, šeit paliek tikai Ilze ar Rūtu. Šaudišanās attālinās.

ILZE. Varbūt tā arī labāk, lai viņi mani paņem – tikšu tuvāk puikam! Es esmu azbesta vecene, tu zini! Es viņu atvedīšu atpakaļ mājās! Skrien, skrien, es uzņemšos visu uz sevi! Skrien, lai tevi nepaņem, skrien!!!...

Tomēr Rūta neskrien – viņa negaidīti iedziedas: „Tudaliņ, tāgadiņ...”.

ILZE. Beidz, izbeidz – kādam jāpaliek arī te! Jāiztur te!...

Rūta gan dzied arvien skaļāk. Ilze cenšas viņu klusināt, vest prom. Tas viņai arī izdodas – Ilze iespundē Rūtu aiz virtuves durvīm.

Tomēr dziesma turpina skanēt. Un tās dziedātāji vairojas: te tur, te šeit, te pretējā pusē atskan arvien jaunas balsis. Ilze ir bezspēcīga, jo neviena reāla dziedātāja nav, tikai balsis. Pat Rūta ir pazudusi.

Kad izspūris, viegli ievainots ar pistoli rokā atgriežas Aleksandrs, neredzamais koris skan jau pamatīgi. Arī Aleksandrs izmisīgi meklē dziedātājus, taču velti. Ilze smejas.

ILZE. Uzdejosi? Nāc, nāc!... Tā ir sabotāža, jā! Sabotāža, nacionālisms, palīdzība Antarktīdas un Bahāmu izlūkdienešiem! Tas ir 58.pants 2.daļa: 25 gadi minimums! Atentāta gatavošana pret biedru Staļinu! Nu!

ALEKSANDRS. Ej prom!!!

ILZE. Nē! Es te esmu! Nu, ejam!

Aleksandrs bēg, Ilze nopakaļ.

ILZE. Arestē mani, arestē! Citādi tevi pašu...

Neredzamais koris dzied. Nu jau tam 1000 balsu.

Diena.

Telpā ir viena pati Paula – savā pelēkajā apkopējas halātā viņa dejo ar lentu viņai vienai vien dzirdamas melodijas pavadībā. Lenta ir melna, ļoti gara.

Kad ienāk Ilze ar Daci, abas atņem Paulai lentu – izrādās tā nepieciešama bērnu dekorējumam: Staļina ģīmetnei.

Aleksandrs ar Oskaru ienes lielu papīra bērnu vainagu, stutē to zem ģīmetnes. Inese, Rūta un Vilma nes baltu palagu – viņas to griež uz

pusēm, tad vēl uz pusēm, tad vēl: katram tiek pa pamatīgam gabalam. Sanākušie sasēstas ģīmetnes priekšā, Aleksandrs ieslēdz reproduktoru – tajā skan **P. Čaikovska „Gulbju ezera” Adadžo.** Dažbrīd tam pa virsu skan diktora balss, tas acīmredzami komentē bēru procesijas norisi – vārdi nav saklausāmi.

Tikai tagad top skaidrs, ka baltās lupatas ir mutauti, kuros klātesošajiem slaucīt asaras. Radu viņi visi reizē, gluži kā pēc komandas: izmisīgi, bet formāli.

Vien Paulai ļauts nepiedalīties šai sēru ceremonijā, tomēr viņa to labi papildina: izdejojot „Gulbju ezera” dramatisko mūziku. Viņa cenšas, lai tas patiesi izskatītos pēc īsta baleta, kas gan top pat komiski.

Kādā brīdī Adadžo gandrīz nemanot pārplūst šī paša baleta „**Mazo gulbīšu dejā**”. Un, protams, Paula dejo attiecīgi. Kaut smieties iesākumā šķiet nepiedienīgi, sanākušie sāk klusītēm spurkt.

Tad negaidot Paulai blakus stājas Dace, viņai blakus Rūta: arī viņas cenšas izdejojot mazos gulbīšus.

ALEKSANDRS. Atlikt!!! Biedri, biedri!!! Tas ir pants!!!...

Tomēr tad jau gulbīšu dejā iesaistās arī pārējās sievietes. Un gluži negaidīti arī Oskars – norāvis uniformu, vienā kreklā un apakšbiksēs. Iesākumā neveikls, dancis kļūst aizvien pārliecinošāks un patiesāks, smaidi vēršas smieklos, pārlietu skaļos, baisos smieklos. Aleksandrs gan pūlas deju stādināt, taču viņam vairs pat neizdodas izjaukt tā zīmējamu. Aleksandrs bēg: laukā, prom.

Dancis stājas, kad Rūta noplēš reproduktora vadu. Viņa rauj zemē arī Staļina ģīmetni un dodas pie sen nelietotajām klavierēm – viņa cenšas atcerēties, kā ir skanējis „**Melanoliskais valsis**”. Un tas izdodas, un tas skan. Un tas rauj vaļā asaru slūžas – sievas krustu šķērsu skaujas, šķiet, viņas kopā, vienā daudzgalvainā, daudzkājinā organismā izdejo šo valsī. Oskars tiek izstumts no sievu loka.

Valsis ir klībs – Rūta spēlē ar diviem pirkstiem.

Kad sievas jau pašķīrušās pa pāriem, iekšā nāk sen neredzēti, pazuduši ļaudis. Pirmie ir mūziķi, kas pārtver Rūtas spēli un dara to jaudīgāku, sāpīgāku.

Tad ierodas Jēkabs un Valdis – noplīsuši, ievainoti, tomēr apņēmības pilni trāpīt šī valša solī. Dace un Rūta stutē katrs savu pārgurušo vīrieti.

Nākošais vācu uniformas skrandās ierodas Rihards – Inese iesākumā pat viņu nepazīst. Satikšanās ir jaudīgākā šo allaž atturīgo ļaužu dzīvēs.

*Emīls atgriežas izvārdzis, ieslodzītā vatenī ar noplēstiem numuriem –
acumirkļi viņu skauj Ilze.*

*Skan valsis, melanholisks valsis, kas tomēr ir pārlaimīgu atkalredzēšanās
asaru liecinieks.*

*Aizelsusies iebrāžas Inga – acīmredzami tālus ceļus mērojusi, tikpat
noskrandusi, kā visi pārējie. Viņas platais smaids gan pamazām dziest:
Inga neļaujas nevienam sevi skaut: viņa kādu meklē. Bet neatrod. Kad,
asarām šķīstot, Inga sāk izprašņāt visus klātesošos, Ilze metas viņu
mierināt. Tam nepieciešams liels spēks.*

*Palicis viens, Emīls dodas pie Rūtas un Valda, tomēr viņi to pat nemana.
Tad Emīlu pārtver Vilma: viņa ir izslāpusi kādu skaut un glāstīt.*

*Bet Oskars beidzot ir notvērīis Paulu – viņa vienīgā vairs nedejo, viņa
aizgūtnēm raud. Oskaru Paula, šķiet, nemaz neredz, taču, kad viņš metas
prom, Paula rauj to atpakaļ. Oskars pacietīgi saņem arvien jaunus un
jaunus sitienus.*

*Skan valsis. Šķiet, tam nebūs gala – pat mūziķiem klustot, dejotāji to
nemana. Deja turpinās pilnīgā klusumā.*

Vakars.

*Pie sienām karogi – PSRS un LPSR, kā arī ceļojošie pirmrindnieku vimpeli
ar krāšņi izšūtiem ordeņiem. Šeit sanākuši visi - atgriezies arī Jānis un
Aleksandrs. Paulai ar Oskaru jau atkal ir trīs mazi bērni, kuri turpmāk tiek
doti auklēt te vienam, te otram, te ceturtam. Ļaudis smaidīgi saviesīga
pasākuma gaidās. Tiesa, visi tērpušies vateņos un dubļu zābakos: pa
lauku modei. Vien Jānis ņemas ar mikrofoniem, bet Emīls staigā apkārt,
skaļi smeļoties – viņš ir iedzēris. Turpmāk te viens, te kāds cits sēdina
Emīlu, cenšas noklusināt, kad viņa izdarības paliek stipri skaļas.*

Uz improvizētas skatuves uznāk Aleksandrs un Ilze.

ALEKSANDRS. Dārgie draugi, šovakar mūsu kultūras namā liels notikums –
1958.gada ražas svētki, kurus mūsu dzimtenes zemnieki, strādnieku šķira un
kalpotāji šogad un šovakar svin kopā visā plašajā padomju zemē. Zemniecība
mūs visus baro, biedri. Vai ne tā, Ilza Karlovna?

ILZE. Jā, Aleksandr Hristoforovič, paldies šiem stiprajiem un gaišajiem
ļaudīm.

ILZE.

Ai, brālīti, mīļo balto,

Laid māsiņu kolhozā.

*Kolhozā viegla dzīve,
Darbu dara dziedādami.*

ALEKSANDRS.

(krieviski) Tautas dziesma, kas slavina kolhozus – ej, māsiņa, kolhozā..

(latviski) Pār visiemi līdumiem

Lepni gāja kolhoznieki.

Lepni gāja kolhoznieki,

Traktoriņus rūcinot.

(krieviski) Tautas dziesma, kas slavina kolhozus.

ILZE.

Nāciet, ļaudis, skatīties, kādas lietas kolhozā:

Elektrība malku cērt, elektrība govīs slauc.

ALEKSANDRS.

Mūsu lauku kolhoznieki pilnas klētis piebēruši,

Vienu vārdu atceras – Ļeņinam tie pateicas.

ILZE.

Paldies teicu Ļeņinam, paldies teicu partijai,

Es strādāju kolhozā, man dzīvīte kalnā gāja.

Man dzīvīte kalnā gāja ne rikšiem – aulekšiem.

ALEKSANDRS.

Lieli darbi padarīti, vēl lielāki mums darāmi:

Namus celt, druvas kopt, tautu tautas pulcināt.

ILZE, ALEKSANDRS.

Tautu tautas pulcināt – mūsu mieru nosargāt.

Aplausi.

ALEKSANDRS. Uzstājas kultūras nama „Spartaks” sieviešu vokālais ansamblis „Sakta”. Tautas dziesma. *(krieviski)* Tautas dziesma, kas slavina kolhozus. *(Dace)* Lūdzu, Dace Ansovna!

Uz skatuves iznāk Dace, Inese, Inga, Paula un Rūta – viņas dzied suitu manierē.

ANSAMBLIS.

Mana ķēve nebarota, nesasegt, nebarot, nesasegt – ēēē...

Mani pašas kolhoznieki apsegloja, nobaroj, apsegloj, nobaroj – ēēē...

Kā lai tagad es neietu pār novadu kolhozā, kolhozā – ēēē...

Tie jau manu zemi ara, zemi ara, ara, ara – ēēē...

Paldies teicu valdībai, paldies mūsu partijai, partijai – ēēē...

Paldies lielam Ļeņinam – visu tautu vadoņam, vadoņam – ēēē...

Skan aplausi.

ILZE. Un tagad vīru kopa „Ozoliņš”.

ALEKSANDRS. (*krieviski*) Zemnieku deļa.

Mūzika sāk spēlēt „Tūdaliņ, tāgadiņ...” ievadu – uz skatuves nāk divi pāri:

Jēkabs ar Rihardu un Oskars ar Valdi. Sievu ansamblis dzied, vīri deļo.

ANSAMBLIS.

Tūdaliņ, tāgadiņ, kolhozieki danco,

Cits ar lāpstu, cits ar dakšu, cits ar grābeklīti.

Es ar šiem līdzi lecu, man nav kurpe pušu.

Ņem to sirpīti, āmuriņ, lec tiem citiem līdzi!

Tūdaliņ, tāgadiņ, kolhozieki danco,

Cits ar ruksi, cits ar trusi, cits ar kukurūzu.

Es ar šiem līdzi lecu, man nav kurpe pušu.

Ņem to balto arodiņu, lec tiem citiem līdzi!...

Aplausi, aplaudē sev arī paši dziedātāji un dancotāji.

Negaidīti un strauji uz skatuves uznāk smeļošs Emīls.

EMĪLS.

Ej tu pupās, kolhozieki,

Kam tu sūdu samīļoj?!

Smirdēs rokas, smirdēs mute,

Tautu meitu bučoļot!

(*krieviski*) Dziesma par muļķiem!

Emīlu pūlas novaldīt trīs vīri, arī Vilma, taču tas nav tik vienkārši – viņš

smeļas, neļauj sevi vest prom. Vilmai viņš skanīgi uzšauj pa pēcpusi,

kādēļ tā raudādama skrien prom pati.

EMĪLS.

Kauns lai tev, bāleliņ,

Kauns lai tev, baltmāsiņ,

Kam tu leci, kam tu deļi,

Ja tev sirds...

Emīls beidzot tiek aplūsināts.

ILZE. Atvainoļiet! Šņabis...

Strauji uz skatuves uznāk Inga.

INGA.

Kolhoznieki man jautāja,

Kā saulīte rīt spīdēs?

Es palūdzu muzikantus,

Lai tie gaiši nospēlē!...

Biedri, šovakar mums ir iespēja iedomāties, kāda izskatīsies padomju Latvija pēc 10 gadiem! Un tā, biedri, 1968. gads! Lūdzu, sagaidām! Visi, visi, ceļamies kājās!

*Kamēr mūziķi sāk spēlēt dziesmas ievadu, Inga pārsteidz klātesošos, noņemot laucinieku drēbes, zem kurām izrādās eleganta trausla kleitiņa. Inga dzied – tā ir „**Maija laiks**” (V. **Butānes repertuārs**).*

Pārsteigumi gan nebeidzas – izrādās, ka arī pārējām dāmām zem darba drēbēm gaišu, košu krāsu kleitiņas – viņas lūdz pārsteigtos vīriešus uz deju. Uz 1968.gada optimistisko deju.

Iedegas prožektoru, pie zāles griestiem sāk zibēt spoguļbumba – telpa izmainās līdz nepazīšanai.

Ir gaiši, naivi un patiesi.

Neviena nemanīts atgriežas arī Emīls. Lai pievērstu sev uzmanību, viņš staigā starp dejojošajiem plaušķinādams, taču velti: viņam neviens nevērš nekādu uzmanību. Emīla nav.

Emīlam gan nopakaļ staigā noraudājusies Vilma, taču arī velti: viņa nav Emīlam.

Nakts.

Izgaismots tikai neliels laukumiņš zāles viducī.

Sapulcējušies Paula, Inga, Rūta, Vilma. Attālāk stūrī alu dzer Valdis ar Emīlu. Arī Oskars ir šeit – viņam mugurā miliča forma. Visi veras Jānī, visi sarunājas pusčukstus.

JĀNIS. Nē taču! Tas ir tā!...

Jānis acīmredzami jau kuro reizi demonstrē pārējiem kādu dejas kustību, ko gan viņa izpildījumā grūti saprast.

OSKARS. Profesors! Kā?! Vēlreiz! Lēni!...

Sanākušie no sirds cenšas Jāņa kustības atkārtot, tomēr katram sanāk citādi.

JĀNIS. Nē! Tas ir... tas ir tā: nomet izsmēķi un ar purngalu dzēs!... Nu!... Jā, tieši tā! Un tad ar otru purngalu! Nē, citu izsmēķi!... Jā, ar abiem reizē tagad!...

Twist, twist! Twists! Tā ir revolūcija, īsta revolūcija!

Pamazām visiem sanāk.

Tad Jānis atsedz lielu lenšu magnetofonu – savu lepnumu. Viņš svinīgi spiež pogu. Pirmās skaņas ir skaļa, griezīga kaukoņa.

OSKARS. Klusāk!!!

Turpmāk ir klusāk, pat pārlietu – ieraksts acīmredzami veikts no kādas grūti uztveramas raidstacijas ētera: pilns šņākoņas un trokšņu. Mūzikas tur nav – ik brīdi skan kādas ārzemju raidstacijas ziņa: gan latviešu un krievu, gan poļu un angļu valodās.

OSKARS. Es neko nedzirdu, skaidrs visiem?!...

Jānis steigšus tin spoles turp un atpakaļ, taču tvists tā arī neparādās.

INGA. Uzrakstīji pa virsu?! Es taču teicu!...

*Beidzot kāda mūzika caur trokšņiem uzrodas – tas ir grupas **Ohio Express dziesmas latviskotā versija „Jummi, jummi, jummi, kā man garšo kožamgumij...”**.*

RŪTA. Bet tas nav tvists!...

Tomēr Oskars jau dejo tvistu ne īpaši piemērotās dziesmas pavadībā.

Pamazām viņam pievienojas arī pārējie: acīmredzami, ka būtiskāk par stila tīrību ir iespēja šai naktī darīt to, ko nedrīkst.

Rūta cenšas iesaistīt dejošanā arī Valdi un Emīlu, taču vīri turpina dzert alu, skaļi saskandinādami pudeles.

Negaidīti un griezīgi iezvanās telefons, kas nesen parādījies pie sienas līdzās letei. Jānis stādina spoles, visi stingst.

Oskars paceļ klausuli, atbild zemā balsī, krieviski.

OSKARS. Klausos... Nē, neko nedzirdu... Ja? Kurš zvanīja?... Tai Zentas tantei vienmēr kaut kas liekas – galviņā skan!... Nē, viss kluss, nekādas pulcēšanās – ne ārpusē, ne iekšā. Radio izslēgts... Nē, neesmu dzēris. Nē, meiteņu nav! Diemžēl! (*smejas*) Jā, klausos, tieši tā!...

Viņš noliek klausuli – visi smejas bez skaņas. Vien no Paulas Oskars saņem rotaļīgu dunku.

Ballīte, kur ļaudis dejo neatbilstošas mūzikas pavadībā tvistu, turpinās. Visi klusītiņām, bet izteiksmīgi piedzied muļķīgos dziesmas vārdus – „... kā man patīk, košjāt, kā man tīk to sūkāt, kā man tīk to paglabāāāt!...”

Taču tad negaidīti kājas lec stipri iedzērušais Valdis – viņš rauj nost lenšu ruļļus no Jāņa magnetofona.

VALDIS. Revolūcija?! Tā ir revolūcija?! Mans tēvs, mans vecaistēvs, es pats... Mēs, mūsu valoda... nelūri, es neesmu zilītis! (*Rūtai*) Nāc, nāc, davaj, tavi abi vīri tevi jau gaida!

Rūta skrien prom raudādama, Oskars cenšas Valdis klusināt, tomēr neveiksmīgi.

VALDIS. Mani nevajag vest mājās, ne nest, ne vest! (*Emīlam*) A ko tu sēdi, a? Nāc, nāc, nāc, davaj! Pats teici – tas ir mūsu pienākums pateikt! Un es saku, mēs abi sakām! Cik mēs esam palikuši, cik? Un tie paši... Manas sievas... manas sievas draugam ir viena dziesma, oh, kas par dziesmu! (*Oskaram*) Par šito ordeni vari nopelnīt – zvani, kur nākas! (*pārējiem*) Kur vazājas, a?!

Klātesošie steigšus sāk posties prom, cenšas negadīties Valdim pa rokai.

OSKARS. Ejam, draugi, mājās, labi?

VALDIS. Vilks tev draugs! Nu, kruķi, ved mani uz menteni, ved davaj! Tas tev asinīs! Nu, ko, nomīzi?! (*Emīlam*) Duj pie rojāļa!

Kaut Emīls to ne īpaši vēlas, Valdis sēdina viņu pie pianīna. Viņi ir palikuši trijatā ar Oskaru.

VALDIS. Davaj, jedritvainazīt, to manējo! Mēs esam cilvēki, vai neesam, esam veči, vai neesam?! A? Es prasu, es sprāšivaju!

Emīls dzied – tā ir I. Kalniņa „Vienprātība”.

Valdis ducina līdz piedziedājumiem, līdz piemieg.

Tad dzied Oskars.

Atkal zvana telefons. Bet vīri dzied tālāk.

Zvana. Neviens neceļ.

Vakars.

Zāles vidū garš, bagātīgi klāts galds, netrūkst alus un degvīns. Galda galā piestutējies aizmidzis guļ Valdis. Mūziķi noskaņojas spēlēšanai. Tepat Emīls un Jēkabs, kurš pūlas dabūt pie dzīvības radiolu RIGONDA. Viņš runā ar Emīlu, kurš, šķiet, viņā nemaz neklausās, jo grabina grabuļus pieciem Paulas un Oskara bērniem.

JĒKABS. Nu, smuku kasti profesors uztaisījis. Ja vēl skanētu... Nē, es dzirdu, ko tu saki, bet ko tad tu, cilvēks, tur vari darīt? (*par Valdi*) Arī gribi šitāds palikt? Nekad nepateiksi, kāds cilvēks reiz bija: es šim mutē skatījos. (*mūziķi*)

Vot, jums, puikas, slikti ir? Nē. Katram pa limuzīnam... Jāņu nakts krāsā. Ko vēl?...

*Pēkšņi strauji veras vienas no iekštelpu durvīm iebrāžas Jānis ar Ingu:
dvieļos vien ietinušies, aizelsušies, sasārtuši – acīmredzami tikko no pirts.*

INGA. *Cik te grādu, grādu – oi, oi, simts trīsdesmit!...*

JĒKABS. *(smejas) Oi, oi, vairs nevar ciest?! Profesors, tavas aparāts nemostas!*

INGA. Nesūdzamies!...

Abi kāri dzer alu, tad metas atpakaļ, prom.

JĒKABS. *(Emīlam) A kāpēc somu pirts, ko? Ne koferu? Vai maisu? Vai portmonē!... Joks!... Nu, ieej taču – plikos ļaudis uzreiz labi paliks: visi jauki, vienādi! Paberzēsies tur. Alu? Šņabi?... Tu saproti, ka tava māte kreņķējas, bail viņai par tevi – ka tu savas domas domā, nevienam neko nesaki. Bet to taču nevar salīdzināt – re, tagad pats sekretārs pa priekšu pirtī. Nekas nav mainījies, vai?*

*No pirts, dvieļos tinušies, laukā nāk Rihards ar Inesi – abi vaid un sten,
dzer alu.*

JĒKABS. *Oi, oi, kauli, kauli, oi, oi, vairs nevar ciest!... (Rihardu) Vot, barona kungs, mēs te strīdamies, kuri laiki vislabākie. Es saku, ka tagadējie.*

RIHARDS. Kā tavs kartupeļu lauks? Aizaudzis?

JĒKABS. Mums ēst nav ko, vai? Kolhozs!

RIHARDS. Labi laiki, labi...

JĒKABS. Vajag tik grozīties, ne?

*No pirts laukā nāk Aleksandrs ar Ilzi pie viena sāna, Daci pie otra – visi trīs
palagos.*

JĒKABS. *Oi, oi, kauli, kauli?!... (Ilzei) Saimniec... piedošān, biedre vadītāja, mums jums viena dāvana. (Aleksandram) Biedri sekretār!*

ALEKSANDRS. *Visus vajag te! (sauc pirtī) Ei, biedri un biedrenes, pietiek seksoties! Svinīgā daļa! Saliēt visiem!*

*No pirts laukā nāk arī visi pārējie – dvieļos un palagos satinušies:
sasārtuši, smējīgi.*

Visiem saliets, brīdis klusuma.

ALEKSANDRS. *Biedri!... Šovakar... Ai, šodien viss otrādi – svinīgā daļā pēc tam! Prosit, uz jubilāres veselību!*

Visi skandina, dzer. Pēc Aleksandra mājiņa sāk spēlēt mūziķi – tā ir R.

Paula „Somu pirts”. Dzied visi, Aleksandram gan ļauj justies kā solistam,

toties piedziedājums tiek izkliegtas graujošā skaļumā. Otro pantu Aleksandrs dzied krieviski.

Taču tad negaidīti atdzīvojas RIGONDA – kļūst dziesma: runā PSKP ģenerāļsekretārs Leonīds Brežņevs, un tas ir mokoši. Ļaudis nesmejas atklāti, tomēr smīkņā nekautrēdamies. Aleksandrs izslēdz radio, kļūst pārspīlēti nopietns. Patiesībā gan tas ir tikai ievads viņa runai, kuru viņš saka, kopējot L. Brežņeva runasveidu.

ALEKSANDRS. Cienījamā biedre kultūras nama „Spar... spartak” karal... vadītāja Ilza Karlovna Rozen... ozenberg... Rozovaja gora. Atļaujiet šodien 1-9-8-...gadā, šogad visu kluba biroja vārdā jūs sveikt apaļā... apaļā jubilejā, piespraust pie krūtīm... pie abām krūtīm..

Ļaudis neiztur, smejas. Pēc Aleksandra mājienu mūziķi atsāk spēlēt no jauna iepriekš skanējušo dziesmu. Piedziedot visi arī metas dancī, nost krītošos pirts dvieļus un palagus pieturēdami. Pāri mijas katru mīļu brīdi un labprāt.

Pa malu Emīls stutē Valdi, ved to prom. Taču vienubrīd Valdis uz mirkli atjēdzas, smejas. Tad spiež pirkstu sev pie deniņiem un „nošaujas”, krīt. Viņš vairs nav izkustināms. Pie Emīla pieskrien Rūta, tomēr nekā līdzēt viņa nespēj: Rūtas enerģiskais partneris Aleksandrs jau velk viņu atpakaļ dejā.

Taču tad Emīls negaidīti un no visa spēka sit Aleksandram, tad vēl vienu reizi, un vēl. Un vēl. Tomēr Aleksandrs pat nenodreb, viņš smejas.

ALEKSANDRS. Brīdinu, man tūlīt dvielītis nokritīs!... Nu, provēsi vēlreiz?!...

Rūta attur Emīlu un kopā ar Aleksandru dodas atpakaļ puskaļajā miesu murskulī.

Divdomīgās dejas turpinās, tās nerimst ne uz brīdi – pat tad ne, kad negaidīti zāle dziest gaisma: dāmas spiedz, vīri smeļ.

Diena.

Pilnīgs klusums.

Te visas sievas un visi vīri, izņemot Emīlu un Valdi.

Sievām rokā katrai pa vienam Paulas bērnam – viņas gluži bez skaņas, sačukstoties staigā kādas kopējas dejas soļus. Vien pamazām atpazīstama „Tūdaliņ, tāgadiņ...”.

Jānis pūlas atdzīvināt RIGONDU, bet visi pārējie, mūziķus ieskaitot, spiež pie auss dažāda lieluma tranzistoru uztvērējus. Kad Jānis bezspēkā sīt pa radio kastī, vīri visi reizē salecas.

VISI VĪRI. Klusāk!!!...

ILZE. Kas runā?

VISI VĪRI. Klusāk!!!

Sievas turpina soļot uz pirkstgaliem. Vīri acīmredzami klausās vienu un to pašu raidstaciju, jo reaģē uz izdzirdēto sinhroni un lielākoties vienādi – pārsteigti, pacilāti, sazvērnieciski mājot viens otram.

VISI VĪRI. Dzirdēji?!...

Un viņi klausās tālāk.

Sievas sačukstas turpina soļot.

INESE. Bet tas taču viss par mums pašiem, tas viss... tik zīmīgi, jūs saprotat?

„Man tā kurpe pušu!”

VISI VĪRI. Klusu!!!

INGA. Jā, „*ņem to siksnīņ!*”!

RŪTA. „*Sien to kurpīt!*”!

DACE. Lec līdzī!!!

VISI VĪRI. Klusu!!!

ILZE. Mēs nekad neesam ieklausījušies! (*par bērniem*) Viņi to saņems ar mātes pienu!...

Sievas dejo, bērnus augstu šūpodamas.

INGA. „*ņem to siksnīņ!*”!

RŪTA. „*Sien to kurpīt!*”!

DACE. Lec līdzī!!!

VISI VĪRI. Klusu!!!

VILMA. Danco, danco, pastalnieki!

VISAS SIEVAS. (*vīriem*) Jūs spējat noticēt?!

VISI VĪRI. Klusu!!!

Strauji, visus pārbiedējot, veras durvis, pa tām iekšā nāk Emīls ar Valdi. Valdim mugurā drēbes ar militārās maskēšanās apdruku, viņš atkal jau stalts, enerģisks. Emīls nes kādu saini.

VISI VĪRI. Klusu!!!

VALDIS. Atradām!!! Kā nobāzts, tā neviens nav aizticis!

Emīls tin vaļā saputējušo saini – tajā sarkanbaltsarkanais karogs, kuru savulaik no dažādiem nejaušiem materiāliem šuvušas sievietes.

VISAS SIEVAS. (*vīriem*) Jūs spējat noticēt?!

VISI VĪRI. Klusu!!!

VALDIS. Atlikt!!!

Vīri pārstāj klausīties tranzistorus.

VALDIS. (*Aleksandram*) Tu zini, kas tas ir? Zini?! Paskaties, paskaties!

ALEKSANDRS. Saglābām. Es nevienam nepateicu, saglābām.

VALDIS. Tu neko nezināji!

ALEKSANDRS. Es kaut ko nezināju?

EMĪLS. Tu nevarēji zināt!

ALEKSANDRS. (*visiem, par Valdi*) Dāmas un kungi, kungi un dāmas, palūgšu aplausus! Aplausi šim cilvēkam, kurā visus šos gadus ir gruzdējis... kurš visus šos gadus ir bijis viņš pats, kurš vienīgais spējis saglabāt to, kas svēts mums visiem! Aplausus!

Aleksandrs skauj samulsušo Valdi, visi patiešām arī karsti aplaudē.

Oskars jau ir iekarinājis karogu tāpat, kā tas bija karājiem iepriekš. Un noplēsis no sienas uzrakstu „Spartak”.

Šai pašā brīdī Jānis uzsit pa Rigonu no sirds, un tā beidzot atdzīvojas – orķestris tajā spēlē „Tūdaliņ, tāgadiņ...”, diktors komentē notiekošo: translācija ne ar ko neatšķiras no tās, kura skanējusi pirms 50 gadiem, vien diktors cits.

DIKTORS. ... ar aizturētu elpu mēs visi gaidām to brīdi, kad visa Latvija reizē spers soli: visi reizē, vienā kustībā, vienā elpā. Mūsu tauta ir pelnījusi šo mirkli, tā ir izcīnīta ar mūsu pārliecības spēku un mūžam gruzdošu spītu. Mēs visi gaidām, kad viens vienīgs cilvēks pacels roku – un tad mūsu Latvija laimē dies!...

Jēkabs metas raut vaļā aizkarus, vērt vaļā zāles logus – top neizturami gaišs, un izrādās, ka radio translē to, kas notiek laukā.

Aleksandrs ved Rūtu pie Valda.

ALEKSANDRS. Jums jāiet pirmajiem!

Visi aplaudē. Rūta gan vēl pamet skatu atpakaļ uz Emīlu, taču tad Aleksandrs jau stumj viņus abus ar Valdi laukā pa durvīm. Tad kārtā Jānim ar Ingu, tad Jēkabam ar Daci, tad Rihardam ar Inesi. Visi neviltoņā, pat pārspīlētā sajūsmā pievienojas košajiem svētkiem, kas skauj visu pilsētu, visu valsti.

DIKTORS. ... Dejo un dzied visa plašā tēvzeme – katrs savā vietā, bet visi kopā!... Dosimies ielās, laukumos un ārēs!...

Pēdējās Aleksandrs pa durvīm stumj laukā Vilmu un Ilzi.

ILZE. Emīl! Aleksandr!...

VILMA. Mēs jūs tepat gaidīsim! Emīl!...

Abas prom.

ALEKSANDRS. Tu esi foršs puika, Emīl. Feins. Kruts. Prīmā džekiņš. Bet dzīve... Labāk nāc!... Jauna dzīve!...

Negaidot Emīlu, Aleksandrs prom.

Pilsēta mutuļo dzied.

Emīls atrod savu vijoli, uzskatī to.

*Kad viņš sāk spēlēt, nav saklausāms, kas tieši tas ir. Svētkiem pamazām attālinoties, top skaidrs – tas ir „**Melanholiskais valsis**”. Tas top arvien skaļāks, spītīgāks: tā šai brīdī skan pats Emīls.*

Emīls pat nemana, ka pilsētā satumsusi nakts, un jau atkal uzausis jauns rīts, un aiz viņa muguras atsākusies arī jaunā dzīve.

3. cēliens

Kafe APOLLO. Vakars.

Zāle tukša, pustumšs.

Pie letes stāv Emīls – viņš ir ticis pie sintezatora: cenšas visdažādākajās programmās izspēlēt „Melanholisko valsī”.

Jau labu brīdi pie durvīm klauvē, taču Emīls nepievērš tam nekādu vērību.

Tad kāds sāk klauvēt arī pie loga, tad blīkšķ un krīt kaut kas iekštelpās.

Tomēr Emīlam tas netraucē.

Visbeidzot atsprāgst iekštelpu durvis, tajās sasārtuši Ilze un Oskars.

ILZE. Mākslinieks aizņemts?! Par citiem cilvēkiem tev nekādas daļas?! Es to tavu leijerkasti pa logu izmetīšu! Kur krēsli, galdi? Kur?!

Oskars tikmēr no citām durvīm jau nes laukā baltus plastmasas krēslus, kādus izmanto lētās ārā kafejnīcās. Ilze iedez gaismu, dodas slēgt vaļā ieejas durvis. Oskars turpina nest iekšā vēl tos pašus krēslus, attiecīgus galdus.

ILZE. (Emīlam, par krēsliem) Tev taču balta krāsa patīk! Kas tad tagad nav labi? Paskat, cik eleganti! Jauna pasaule...

Emīls uzgriež mūziku ļoti skaļi – vairs nevar dzirdēt, ko Ilze viņam saka, taču ir acīmredzami, ka glaimošanu nomainījis raupjums.

Tikmēr iekšā no lauka nāk Inga, Paula, Rūta un Dace ar milzīgām, rūtainām tirgus somām – tajās lielākoties dažādi apģērbi, kurus viņas sāk izlikt uz galdiem un letes: top savdabīgs krāmu tirgus. Sievietes dodas iepirkties viena pie otras, mainās precēm, kā arī cenšas ko pārdot visiem, kuri turpmāk nāk šeit iekšā.

Oskaram ir mazāka soma, no kuras viņš izņem desmit spirta pudeles: arī uz pārdošanu.

Emīla skaļā spēlēšana apklust, kad Ilze visbeidzot izrauj no ligzdas sintezatora barošanas vadu.

ILZE. Kas mums to naudu atnesīs? Tie, kurus tu aizbiedē?! Šomēnes vēl trešā daļa nav, bet tev jau vienalga! Nē, tev smiekli, protams, nāk!...

Viņa ieslēdz radio, kurā skan vācu šlāgeris.

Iekšā nāk Rihards ar Aleksandru – abi par kaut ko intensīvi apspriežas, neko sev apkārt nemanīdami. Abi gluži jaunos uzvalkos, Aleksandrs ķirškrāsas žaketē. Viņus pamanīdama, Ilze traucas pie tiem ar konjaka pudeli un glāzēm. Vīru saruna ir nopietna, nebeidzama, šad tad Aleksandrs runā pa ļoti lielu mobilo telefonu.

Vīri ir tik koncentrējušies, ka nemaz nemana Inesi, kura labu brīdi pastāvēdama pie viņu galdiņa, visbeidzot dodas prom – viņa iepazīstas ar improvizētā tirgus preci, taču neko nepērk: Inesei mugurā elegants kostīms, kas drīzāk no 30.-iem gadiem.

Jēkabs ierodas jau dzēris – jautrs, skaļš, uzmācīgs: ik brīdi cenšas pielaiķot tirgus preci, nospert Oskaram spirta pudeli.

Jānis atnes lielu pārnēsājamo radio ar dubultu kasešu atskaņotāju – Jēkabs ar Emīlu to apbrīno: tas acīmredzami vēl ir retums.

Kad ierodas Vilma, Ilze strauji klusina radio.

ILZE. Kungi, dāmas, dāmas un kungi, Lučko jaunkundze ir klāt! Tikko no Berlīnes! No Amsterdamas? Un Amsterdamas! Aplausi!... (Vilmai) Nevarējām sagaidīt!

Ļaudis aplaudē, Vilma dod Jānim kādu kaseti, lai to ievietotu atskaņotājā.

VILMA. Grūti mācībās, viegli kaujā! Stāsimies!...

Viņa ņemas izrīķot klātesošos, stādot tos ierindā: acīmredzami, te notiks kāda fiziska pasākuma mēģinājums. Tikai Aleksandrs ar Rihardu netiek iesaistīti, viņi intensīvi kaut ko rēķina uz liela kalkulatora, strīdas.

*Kad Vilma māj, Jānis slēdz iekšā kaseti – **sāk skanēt „Mazo putniņu deķa”.***

Vilma ņemas visus apmācīt šai deķā – pamazām tas arī sāk izdoties. Jautri nu ir ne tikai Jēkabam – rindā stājušies deķotāji paklausīgi lēķā un tirina „spārniņus”, smīdinot viens otru.

Kad deķa jau gluķi veikla, negaidīti klust mūzika – to stādināķis tikko ienāķušais Valdis: viņš lepni nēsā raibu zemessarga formas tērpu. Valdis taisnā ceļā dodas pie Oskara, kurš jau uzreiz cenšas aizbēģt, taķu nepaspēģ. Valdis satver viņu, ved pie Ilzes. Pa ceļam viņš atņem Oskaram aiz biksēm aizbāzto pistoli.

VALDIS. (Ilzei) Cīķ viņš tev izspīeda?

Oskars gan jau snīedz Ilzei no kabatas izvīlķtas banknotes.

VALDIS. Viņš ļoti atvainoķas!

Tad Valda piespīests, Oskars dod naudu arī Ingai, Rūtai un Dacei.

DACE. Kas tad mūs tagad piesķatīs un sargās?

VALDIS. Pats sevi nevar nosargāt! Bagāķtas esat?!

Valdis izsviež Oskaru laukā pa ārdurvīm.

Sievietes iespiežas, kad Valdis met Oskara pistoli pret zemi, tomēr tā izrādās no gumijas: lec kā bumbiņa.

Aleksandrs ar Rihardu joprojām nav nekā ne redzējuši, ne manījuši.

Un tad jau atkal skan „Mazo putniņu deju”, un visi lec to tālāk, Valdis arī.

Pēc brīža Aleksandrs strauji ceļas un stādina mūziku un dejotājus.

ALEKSANDRS. (*lauzīti angļiski*) Visiem šampanieti!!!...

Ilze metas pēc šampanieša – nes glāzes, divas pudeles.

ALEKSANDRS. Visiem šampanieti, es saku!

ILZE. Vairāk nav uz vietas...

Tiek liets šampanietis, visiem nepietiek.

ALEKSANDRS. No šodienas visi šeit dzers šampanieti, visi un katrs.

Atcerēsimies visi šo dienu – 1993. gada 10. maiju! Tagad šī vieta ir mūsu – esmu to atpircis un atdošu jums visiem! (*Ilzei*) Jā, tev vairs nevajadzēs domāt par saviem parādiem! Tagad šī vieta ir drošās rokās. Prozit!

(*Rihardam*) Paldies mantiniekiem par sapratni, mēs vienojāties! Mēs nedrīkstējām šo vietu atdot svešiem ļaudīm, kuri jau laizās aiz durvīm: šīs sienas ir mūsu sviedru pilnas, un tikai jums ir tiesības šeit ieviest jaunu kārtību!

JĒKABS. Urā!!!...

Viņš slēdz iekšā „Mazo putniņu deju”, taču Aleksandrs lūdz to tomēr izslēgt. Aleksandrs uzlūdz uz deju Ilzi.

ALEKSANDRS. (*Emīlam*) Lūdzu, maestro, jūsu solo, lūdzu! Jaunais instruments taču vēl skan? Lūdzu!

Tomēr Ilze izraujas no Aleksandra satvēriena, strauji prom iekšelpās – viņa raud.

ALEKSANDRS. Es taču jūs izglābu. Ja ne es, kāds cits jūs te nopirktu.

Emīls noliek pie Aleksandra kājām sintezatoru un arī dodas Ilzei nopakaļ, prom.

ALEKSANDRS. Vēl kāds ir apvainojies, ka man ir nauda?

Atbildēt gan neviens nepaspēj – ieskrien Oskars, kaut ko čukst Aleksandram, abi steigšus laukā.

ALEKSANDRS. Lai tā būda rūc! Dejojam!!!

Ļaudis gan taisās uz promiešanu.

Taču tad laukā atskan vairāki šāvieni, kāds kliedz, skrien. Arī Valdis metas laukā, pārējie guļas zemē.

Taču tad jau Aleksandrs ir atpakaļ – asiņainu vaigu, paspūris, nopakaļ arī Oskars. Vēlāk Valdis.

ALEKSANDRS. Kur mūzika?! Es saku, lai tā būda rūc! Mēs nepadodamies!
Mūs vairs neviens netraucēs – viss kārtībā! Dzīve ir skaista!!! (*Valdim*)
Nevajag sarežģīt lietas!...

Valdis vēl vēlas kaut ko teikt, taču Aleksandrs jau māj Jānim – atkal skan „Mazo putniņu deja”. Un ļaudis ceļas augšā no grīdas un dejo. Iepriekš patiesos smaidus nomainījuši stingie un obligātie. Aleksandrs dejo visiem pa priekšu, citi knapi tiek līdzī viņa tempam, kas ātrāks par mūziku. Valdis vēl brīdi gaida izdevīgu mirkli, lai kaut ko Aleksandram teiktu, taču tad stājas dejas rindā arī viņš.

VISI.

*Kur brauksimi, sīki putni,
Ratiņosi sasēduš, pī pī čiv čiv?
Mēs brauksimi tai zemē,
Kur būs liela dziedāšan, pī pī kvā kvā.*

*Piedz.
Kur tu skriesi vanadziņi,
Ar tiem vaska spārniņiem?
Skriešu meitas apraudzīti,
Vai ir lielas dziedātājs, pī pī kvā kvā.*

Dejo un dzied nu visi.

Vakars.

Lielā zāle sadalīta ar baltu tillu – šajā pusē galdiņi, otrā pusē esošais redzams vien kā ēnas. Tur uzstādīti trīs stieņi, pie kuriem „acid house” elektroniskas mūzikas pavadībā dejo trīs sievietes. Te ir striptīza klubs. Te ir visi vīri, izņemot Emīlu, arī mūziķi – visi ģērbusies uzvalkos. Viņi sēž pie galdiņiem, lūkojas fantāziju kairinošajās ainās otrpus tilla ekrānam un dzer šampanieti.

Tiesības nokļūt tilla otrā pusē ir tikai tiem, kas samaksā malā sēdošajam Oskaram. Vakars acīmredzami ir nesen sācies – visi pagaidām ir šajā ekrāna pusē, komentē tur redzamo viens otram.

Jēkabs cenšas iekļūt otrā pusē nesamaksājīs un Oskara nemanīts, taču tiek stādināts.

Pirmais viesis, kurš tur tiek ielaists piltiesīgi ir Rihards. Palikušie vēro un komentē viņa izvēli: vīru runas nav dzirdamas, skaļās mūzikas notušētas. Kad Rihards aizbāž naudu aiz vienas dejotājas krūštura, vīri uzgavilē. Tad otrpus tillam tiek divi mūziķi – abi apbrīno vienu un to pašu dejotāju. Rihards tikmēr ved vienu no dejotājām prom, kaut kur dziļumā, bet to nomaina cita.

Kautrīgi, pa malu iekšā dodas Jānis – tiesa, otrā pusē viņš negaidīti atraisās: piedejodams vienai no meitenēm, velk nost žaketi, kreklu. Aleksandrs ar Valdi sēž pie viena no galdiņiem kopā, un arī otrpus ekrānam abi dodas kopā – Aleksandrs maksā par abiem. Naudu aiz meiteņu biksīšu malas gan bāž Valdis pats.

Tad sākas vakara īpašā daļa – meitenes viena pēc otras atpogā un velk nost krūšturus.

Oskars ir tā aizskatījies uz otrpus tilla notiekošo, ka nepamana Jēkabu, kurš paslīd tam garām nesamaksājis: Oskars metas viņam pakaļ, kādēļ iekšā ielavās arī pēdējais šīs vietas apmeklētājs – trešais mūziķis. Oskars cenšas gan izdzīt Jēkabu, citus netraucējot, taču neveiksmīgi.

Kailās dejas turpinās.

Taču tad nāk vienā halātā tērpusies Ilze – viņa straujā solī dodas otrpus tillam. Ir acīmredzams, ka Ilzes ierašanās pārsteidz visus. Ilze ar plašu žestu rauj nost halātu, acīmredzami paliekot kaila, un metas dejot pie viena no stieņiem. Vīri cenšas viņai uzvest atpakaļ halātu, taču Ilze pretojas, turpina tikpat agresīvi dejot.

Strauji no āra skrien iekšā Emīls – viņš metas vest māti no šīs vietas prom. Jutekliskais pasākums ir beidzies – meitenes spiedz, visi skraida. Vien mūzikas aukstā elektronika ir nesatricināma.

Visbeidzot krīt un dziest prožektoru otrpus tillam – tur tumšs.

Jau halātu atpakaļ uzmetusi Ilze atpakaļ – viņa gāž visus galdus un krēslus vienā kaudzē. Vīri viņai nopakaļ, taču iztraucēt Ilzes nodomus neviens tā arī nespēj.

Tad – vajādami Ilzi, visi prom iekštelpās, kur kaut kas krīt, gāžas un brūk. Emīls promejot norauj zemē balto tillu – zāle paliek tikpat tukša un auksta, kā to pieskandējošais „acid house”.

Diena.

Zālē daudz ļaužu – acīmredzami kāda pasākuma gaidas. Mūziķi spēlē jautru fona mūziku, pasākums tiek ierakstīts ar TV kamerām.

Zāles stūrī neliela skatuvīte, tās dziļumā pie sienas liels plakāts „Par 12.sarakstu!”. Mazākas 12.saraksta vēlēšanu skrejlapas vīd piespraustas visām telpas sienām.

Šeit sanācis daudz ļaužu, viņu apģērbi ir koši, kā kādā karnevālā – nav iespējams apjaust to vienojošo kopsaucēju. Pa burzmu nav manāms, ka šeit nav tikai Ilze.

Uz skatuves kāpj Aleksandrs ar Vilmu, abi koši. Viņu runa mikrofonos veikla, samēģināta.

ALEKSANDRS. Labvakar! Es šodien negribēju kāpt uz šīs skatuves! Te ir liecinieks!

VILMA. Knapi pierunājām!

ALEKSANDRS. Man nav nepieciešama reklāma...

VILMA. ... un tādas šovakar arī nebūs!

ALEKSANDRS. Būs tradicionālās sacīkstes konkurss „Raiti dziesma riti pār visām paaudzēm”. Tradicionāli, bet īpaši. Konkurss...

VILMA. ... sagaidot gadsimtu miju, mileniumu!

ALEKSANDRS. Noteikumi gan paliek tie paši: katram dalībniekam 60 sekundes! Jeb viena minūte, viena neatkārtojama, viena, iespējams, mūža spilgtākā minūte.

VILMA. Ekrāna lejasdaļā jūs redzat telefona numurus, bet katram dalībniekam ir viņa kārtas numurs, kas pievienojams telefona numura beigās. Viena zvana cena tikai divi santīmi. Paldies nesavtīgajiem sponsoriem!

ALEKSANDRS. Gribu vien atgādināt – mūsu konkursam nav konkurentu: patiesai, īstai dziesmai, nav konkurentu!

VILMA. Šajā sacīkstēs uzvar visi!

ALEKSANDRS. Bet konkursa uzvarētājs sagaidīs 2000.gadu kopā ar mums!

Kur? Lai paliek noslēpums!

VILMA. Un tā – aicinām priekšnesumu numur viens! Ko gan izvēlēties šis jaunais cilvēks?! Viena minūte!!!...

Vilma palaiž hronometru.

Turpmāk viņa piesaka nākošos numurus, atgādina par balsošanu, kā arī stādina konkursa dalībniekus, kad beidzas tiem atvēlētā minūte – šie aprāviņi ir mokoši, priekšnesumus kropļojoši.

Pirmais uz skatuves augšā lec Jānis – viņš tērpiņš līdzīgi populāram dziedātājam, jo izpilda **I. Kalniņa „Es šodien jūku prātā!”**.

Šķan aplausi – visi aplaudē viens otram, gan pirms, gan pēc priekšnesuma. Ja aplausi kavējas, Vilma tos veicina, slepus mājot skatītājiem.

Otrais priekšnesums ir Paulas dejojums uz **līģu dziesmas „Teku, teku pa celiņu”**.

Trešais numurs – Inese ar Rihardu dzied **latviešu kantri grupas „X” dziesmu „Y”**. Protams, viņi ir attiecīgi ģērbusies, bet Inese tēlo, ka strinkšķina ģitāru, ko patiesībā spēlē mūziķis.

VILMA. Jūs man piekritīsiet – šādā konkursā nevar būt interešu konflikta, jo tas ir patiens: tikai jūsu zvani nosaka uzvarētāju. Tāpēc – ceturtais numurs ir man!

Vilma dzied **E. Ābelītes dziesmu „Seksuāli čiekuri”**.

VILMA.

es mīlēju reiz zaldātu
es mīlēju bez gala
bet viņam labāk patikās
pie sava lielgabala
es mīlēju riez šoferi
zem segas lien, ko lūri!
bet šis man tikai stāstīja
kā grozīt auto stūri

piedz.
nāc pie manis šovakar
nāc pie manis rīt
seksuāli čiekuri
manā dārzā krīt

Piektais numurs – Dace: **dzied suitu sievu dziesmu**. Tā kā viņa ir viena, Vilma aicina skatītājus vilkt līdz, ko tie dara kā nu mācēdami, bet labprāt.

DACE.

*Gulbīts gulēj` uz ūdeņa,
Es uz ļaužu valodāmi.
Gulbīts gulēj` uz ūdeņa,
Es uz ļaužu valodām.
Mūžīgi, laicīgi, tu jau mana būsi.*

*Sniedz, tautieti, baltas rokas,
Noņem māsas vainadziņu.
Mūžīgi, laicīgi, ...*

Sestais priekšnesums ir Izraēlas grupas „Army of Lovers” dziesma „Crucified”, ko izpilda Oskars, Inga un Jēkabs. Visi trīs ir centušies līdzināties grupas dalībniekiem – iznācis ļoti koši: Oskars puskaits, Jēkabs ar rudu bārdu līdz zemei, Inga peldkostīmā. Tiesa, priekšnesums tiek izsvilpts, dziedātāji gan stājas nelabprāt.

VILMA. Man ļoti žēl, ka apzināti tiek pārkāpti konkursa noteikumi – lai cik spilgts nebūtu izpildījums, ārzemju repertuārs mūsu sacīkstēs nepiedalās! Paldies, jūs esat ļoti centušies, brīnišķīgi!...

Nākošais uz skatuves iznāk Valdis, taču viņš klusina mūziķus. Svinīgi viņam blakus stājas Rūta un Emīls, tad arī Ilze.

VALDIS. Mēs nodziedāsim mūsu dziesmu! Taču, izmantojot izdevību, mēs gribētu pateikt to, ko neuzdrošināmies teikt visi kopā. Neticēsim, ka tas ir par vēlu, ka tur jau neko vairs nevar darīt. Paskatieties apkārt – mēs taču neesam akli! Kurp mēs ejam, kas mēs esam?...

Aleksandrs slepus pamāj mūziķiem, tie sāk spēlēt iepriekš skanējušo jautro fona mūziku. Valdis spiež mikrofonu cieši pie lūpām un turpina runāt, taču telpā tas vairs nav saklausāms – mūzika ir skaļāka. Negaidīti viņam pa priekšu – kā novēršot uzmanību, sāk dejot Paula. Emīls gan cenšas pavest Paulu malā, taču viņu aizstāvēt jau metas puskaillais Oskars. Tomēr arī Valda pusei ir aizstāvji – palīgā metas Inga ar Jāni, bet Ilze, Dace un Jēkabs cenšas visus izvilkt laukā no TV kameru kadra. Haoss rodas pamatīgs, komentāri skaļi. Aleksandrs gan apbrīnojami rāmi veras neparedzētajā attiecību skaidrošanā uz šaurās skatuves, viņš neļauj arī Vilmai iesaistīties.

ALEKSANDRS. 7... 6... 5... 4... 3... 2... 1... un!...

Aleksandra pēkšņā skaitīšana ir tik negaidīta un pavēloša, ka visi konfliktā iesaistītie neviļus sastingst, viņa lūkodamies.

VILMA. (kamerā) Esam atpakaļ no reklāmas pauzes!!!...

ALEKSANDRS. Pirms uzstājas mūsu sacīkstes pēdējie dalībnieki, un mēs sākam skaitīt jūsu balsis, man ir tas gods paziņot, ka šajās šaurajās, bet mums visiem tik ļoti iemīļotajās telpās šis konkurss norit pēdējo reizi: jaunajā gadu tūkstošā tam pienākas plašāka elpa! Bet šīs sienas turpmāk uzņems jaunatni ar tās brīnišķīgajām radošajām izpausmēm – tas ir vismazākais, ko es varu darīt visu mūsu labā!

VILMA. Un tā – dalībnieki ar sesto numuru!

ALEKSANDRS. Sagaidām!!!

Pēc Aleksandra mājiņa sāk skanēt mūzika – Valdis, Emīls, Rūta un Ilze sāk dziedāt Z. Liepiņa „Atgriešanās” (no rokoperas „Lāčplēsis”).

VISI.

*Celies, sastingusī auka!
Mosties, cerība no miega!
Putiet, padevības pelni!
Tīries, atmiņa, no sārņiem!*

*Celieties, svešumā stingušie ļaudis,
Un topiet par miesu siltu un dzīvu.
Pielīpi atpakaļ, atgrieztais riecien!*

*Celies, sastingusī auka!
Mosties, cerība no miega!
Putiet, padevības pelni!
Tīries, atmiņa, no sārņiem!
Raisies, apziņa, no varas!
Aunies, doma, baltas kājas!
Atver, mīla, savas acis!
Celieties, svešumā stingušie ļaudis!*

Atgriešanās, atgriešanās, atgriešanās, atgriešanās...

Jau pirmā pantiņa vidū dziedošajiem pievienojas arī Aleksandrs –izskatās, itin kā viņš būtu jau sens šī ansambļa dalībnieks.

Kad beigusies Vilmas fiksētā minūte, visi stājas – izņemot Aleksandru, kurš neliekas traucēties un dzied dziesmu līdz galam. Viņš zina vārdus.

Kaut publika iepriekš ir sadalījusies divās nometnēs, tā apskāvusies līgojas dziesmas melodijai līdzī.

Neviens pat nemana, ka dalībnieki ar sesto numuru ir prom.

Vēls vakars.

Izgaismots tikai iz paaugstinājuma stāvošs galds, uz kura sakrautas dažnedažādas dīdžejam nepieciešamas aparatūras – ap to ņemas Emīls. Viņš **skrečo „Tūdaliņ, tāgadiņ... „ ierakstu**. Vien pēc brīža top manāmi Jānis un Inga, kuriem katram savs mikrofons - šķiet, šeit notiek kādas grupas mēģinājums: *abi repo*. Tie ir **Gustavo dažādu dziesmu teksti** (brīvs kārtojums).

JĀNIS.

Tūdaliņ, tūdaliņ, jā, jā, jā...

*Mainīt pasauli mainīt lai kā dienā būtu pat naktī gaišs
un kurš gan to cits paveikt spēs, jā jā jā jā*

INGA.

Tāgadiņ, tāgadiņ, jā, jā, jā...

*bij vēlme mainīt pasauli mainīt lai kā dienā būtu pat
naktī gaišs un kurš gan cits to paveikt spēs.....?*

A kas būs ja nepaspēs?..

*Kamēr Inga ir dziedājusi, Jānis ir iedevis mikrofonu tumsā sēdošajam
Valdim. Arī viņa teksts rodas šeit un tagad.*

VALDIS.

*Pieveries, paskaties, ko tur rāda ziņās - ja viņi neliel tai XXX, tad simt punkti
gar to trinās. Sarauktām pierēm, kad jau ir skaidrs fināls.*

Kā uz trenāžiera: simtiem gadu pa tukšo minās.

Vēsture iet uz riņķi - izmet jaunu viņķeli, un tā līdz kliņķim.

Jaunus, radošus prātus ņem talkā: propaganda jau veidojas sīkāk, smalkāk.

Nu paķer jau visus slāņus, tai skaitā arī tos, kas svalkā...

... Baidos, ka nezīnu, kā to savādāk izteikt,

Tāpēc teiksim tā: sistēma XXX ej!...

*Inga ir iedevusi mikrofonu Rūtai – tumsā gan saskatāmas tikai neskaidras
ēnas: atpazīstamas tās kļūst tikai tad, kad atskan reps, pēc balss.*

RŪTA.

Laikā, kad vēstules nomaina e-pasts, kasetes diski,

Šeit katrs grib būt kaut diži despotisks, speciāli nesportisks.

Katrs jaunais bārs skaitās eksotisks, katrs otrais vārds retorisks - es kļūstu lirisks.

Laikā, kad tas jau ir miris, es kā dzīvs, grimstu un nepeldu šim ūdenim pa virsu -

Vienkārši novelku bikses un parādu visiem savu..

Emīls skrečo „Tūdaliņ, tādadiņ...”.

Mikrofons pie Ineses.

INESE.

Kā var dziesma palīdzēt? Vai dziesmas vēl var izārstēt?

Kā dziesmai jāārstē no nezināmām slimībām, ja kāds jau ir to samaitājis, otrs ir to nošpikojis. Trešais savām muļķa vajadzībām ir to izmantojis. Lai kļūtu populārāks. Daudzu uzmanību piesaistot, viņš ir ar mieru, runāt skaisti, runāt to, kas daudziem liksies pieņemams - tā tad bezjēdzīgs, nekāds. Un šajā sistēmā tas ir kā bezgalīgais stāsts...

Arī Vilma ir te.

VILMA.

Un visiem līdzīgas sarunu tēmas:

izejamās drēbes, ziemā slēpes, vai ar pultīm pilns klēpis...

Pī pī čiv čiv, pī, pī, kvā, kvā...

Tas viss vērpjas un vērpjas pa dzīvi,

Bet es izraujos no tā, un esmu brīvs!...

Pī pī čiv čiv, pī, pī, kvā, kvā...

JĀNIS.

Tūdaliņ, tūdaliņ, jā, jā, jā...

Mainīt pasauli mainīt lai kā dienā būtu pat naktī gaišs

un kurš gan to cits paveikt spēs, jā jā jā jā

INGA.

Tāgadiņ, tāgadiņ, jā, jā, jā...

*bij vēlme mainīt pasauli mainīt lai kā dienā būtu pat
naktī gaišs un kurš gan cits to paveikt spēs.....?*

A kas būs ja nepaspēs?..

VALDIS.

Šitais tā kā būtu paziņojums visai manai tautai,

Savulaik gānītai, izsūtītai, šautai.

Te nu mēs esam tas pats es tie paši jūs,

Tikai ārēji būs viss mazliet mainījies.

*Mikrofons nonācis līdz Ilzei. Iesākumā viņa uzķer „Tudaliņ, tāgadiņ...”
motīvu, taču tad sāk skaļi smieties. Tiesa, nav skaidrs, vai tie drīzāk nav
smieklī, kas slēpj asaras.*

ILZE. Es neticu, neticu, neticu, ka jau rīt mēs atkal būsīm atpakaļ, būsīm
saimnieki, un viss būs labi, un pareizi būs...

VALDIS.

... Baidos, ka nezīnu, kā to savādāk izteikt,

Tāpēc teiksim tā: sistēma XXX ej!...

Baidos, ka nezīnu, kā to savādāk izteikt,

Tāpēc teiksim tā: sistēma dirst ej!...

Tumša skrečo viens pats Emīls.

Kafe APOLLO – gandrīz tāda, kāda tā ir bijusi atklāšanas dienā: stilizēta atbilstoši 1905.gadam, tikai šur tur manāmas mūsdienu detaļas. Deg kroņlukturi – telpa ir brīnumaini gaiša, spodra, mirdzoša.

Atkal šeit karājas savulaik no dažādiem auduma gabaliem sadiegtais sarkanbaltsarkanais karogs.

Neviena nav.

No āra iekšā nāk Valdis – armijas formas tērpā. Valdis ūjina, ieklausās savā atbalsī, tad sev par prieku iesāk deklamēt tautas dziesmas pantiņu – „Tūdaliņ, tāgadiņ...”.

No iekšelpām laukā nāk Rūta – atkal viesmīles priekšautiņā.

RŪTA. Kā tu te?

VALDIS. Nepriecājies? Kādā citā esi ieķērusies?

RŪTA. Muļķis!

Valdis viņu skūpstā.

No iekšelpas nāk laukā Emīls, ar nošu lapām rokā.

VALDIS. (smejas) Čalīt, tu bučojies ar manu meiču?

RŪTA. Neklausieties, Emīl! Valdi!...

Atsprāgstot citām iekšdurvīm, pa tām strauji kā viesulis nāk iekšā Ilze, tai nopakaļ trīs mūziķi.

ILZE. Kas te notiek? Pusstunda palikusi! Pirmais viesis?

RŪTA. Viņš palīdzēs!

ILZE. Pusstunda, kungi! Nevaru noticēt!

Mūziķi uzskaņo instrumentus, noskaņojas paši.

*Pēc Ilzes mājiena mūziķi sāk spēlēt – tā ir visai ātra **deju mūzika: tā pati, kas kafe atklājot.***

Ilze lūkojas laukā pa durvju stiklu.

ILZE. Jau vesels bariņš!... (mūziķiem) Skaļāk!

Ilze ver vaļā stiklotās durvis, dodas pie dzērienu letes, kur turpmāk darbojas kopā ar Rūtu, liedamas un iznēsādamas dzērienus.

Pirmā zālē iekšā nāk Vilma – kā allaž nedaudz pārspīlētā „liktenīgās sievietes” tēlā. Vilma sēstas, pasūta vīnu.

Goda viesā statusā ieradies izmeklēti elegantais Rihards: pati Ilze dodas viņam pretim.

Inga ir kļuvusi par darījumu sievieti, apsēdusies, viņa kādu gaida.

Inese kā allaž ir lepna pilsētniece – gan tērpā, gan stājā nenosakāma laika būtne: arī viņu sagaida pati saimniece, sēdina pie Riharda galdiņa.

Paula ierodas tautas tērpā.

Jēkabam un Dacei pretim dodas Valdis – jau atkal Dacei nākas Jēkabu ik brīdi bukņīt, ievērojot pieklājības normas.

Kā pēdējais iekšā nāk Aleksandrs – viņa acis slēpj melnas brilles, viņš īpaši nevēlas būt atpazīts, taču neviens arī nedodas viņam pretī, šķiet, Aleksandru pat cenšas neievērot.

Kad visi beidzot sasēdušies pie galdiņiem, Ilze māj mūziķiem – tie klust.

ILZE. Pieci... četri... trīs... divi... viens...: ir tieši septiņi! *Ordnung must sein!* Precizitāte dzīvē ir galvenais, kā saka kāds no mūsu šīvakara viesiem! (*pamāj Rihardam, tas smaidot pretim*) Tas brīdis ir klāt! (*par Emīlu*) Mans dēls nevar vien sagaidīt, lai sāktu šo vakaru, bet es tomēr gribu pateikt pirmā! Ir pagājuši tieši simts gadi kopš dibināta kafe APOLLO. Patiesībā 104 gadi, bet četrus mēs svītrosim, pēdējos četrus. Tas notika tālajā 1905.gada 13. janvārī. Es zinu, kas tika teikts tajā tālajā dibināšanas vakarā. „*Šeit viss būs citādi: pie mums ir gaidīts ikviens! Mēs taču... mēs taču visi te dzīvojam kopā, un tad jau visi kopā arī esam te! Visi kopā! Par jauno gadu simteni!*” Es labprāt atkārtāju šos vārdus arī šovakar. Paldies kafe APOLLO labdariem: te ir arī viņu devums – aplausi!...

Viņa aplaudē, vēršoties pie Riharda, tad Ineses – visi pievienojas.

Tikmēr Ilze ir izstūmusi priekšā Emīlu, viņam rokā vijole.

EMĪLS. Ir 21. gadsimts, ir 2009. gada 13. janvāris, un šī ir īpaša diena, jo... jo mēs visi gribam būt laimīgi!...

*Runāšana Emīlam sagādā grūtības, toties vijoļspēle gan ne – Emīls uzsāk, mūziķi pievienojas: skan **švuncīgs valsis, tas pats, kas atklāšanas ballē.***

Pirmo deju iegriež pati saimniece, uzaicinādama Rihardu. Pēc pirmā apla viņa gan tam pieved Inesi.

Pamazām, Ilzes skubināti, dejā iesaistās arī citi. Visi deju ļoti dažādi, kas ir gana uzjautriņoši pašiem dejojājiem, bet tas dara atmosfēru brīvāku.

Viss klust pēkšņi un negaidīti – zālē iebrāžas Jānis ar asinīm notriektu seju.

JĀNIS. Laukā, laukā visi!

ILZE. Kas noticis?!

JĀNIS. Revolūcija! Jā, ir tāds vārdiņš! Laukā visi! Balle beigusies, kungi un dāmas!

Rūta ar Ingu steidz aplūkot Jāņa ievainojumu.

ILZE. (*mūziķiem*) Spēlējiet! Spēlē!!!...

Zālē nāk policists: Oskars.

OSKARS. (*Jānim*) Vienkārši paklusē, ka tu tur biji.

ILZE. Mēs neesam anarhisti, revolucionāri, policista kungs. Kas tur notiek?!

OSKARS. Nekas...

Tomēr ārpusē atskan „Ar kaujas saucieniem uz lūpām”: to visai griezi un nepareizi dzied jaunu puisi balsis.

INGA. Kas notiek?!

OSKARS. Sacelšanās. Lauž bruģi, sit logus. Šņabja veikals tukšs...

INGA. (*Jānim*) Tu arī?!

JĀNIS. Bet kaut kas taču notiek!

OSKARS. Kaut kas notiek, mašīnu apgāza... Kāds priekšnieks lidos rīt, viss.

Negaidīti spalgi sašķīst loga rūs – uz grīdas nokrīt bruģakmens. Nu ir labāk dzirdams ārpusē notiekošais – daudz balsu kliež un auro, balsis neskaidras, bet agresīvas. Valdis metas laukā.

JĒKABS. (*no iekštelpas*) Rāda pa televizoru!!!...

Visi steidz vērot televizoru, prom.

Zālē paliek vien Oskars ar Emīlu. Oskars pako plastmasa maisiņā bruģakmeni.

OSKARS. Pirkstu nospiedumiem.

EMĪLS. Paaugstinās beidzot?!

OSKARS. Negribi vienu haltūru, vienu balli nospēlēt – man jautāja.

EMĪLS. Tur taču cilvēki!!!...

OSKARS. Ja izdomā, zvani.

Oskars nesteidzīgi dodas laukā.

Balsis uz ielas skan skaļākas, neskaidrākas. Palaikam kāds smejas.

Notiekošā aina nav nosakāma – drīzāk šķiet, ka laukā ir kādas sporta spēles līdzjutēju gājiens: apreibis, sinhroni smejošs un ūjinošs.

Tā pati skaņa ar neskaidru reportiera komentāru skan no iekštelpām, no televizora.

Brīdi Emīls lūkojas pa logu.

Tad ņem vijoli un spēlē.

Kad viņš sāk spēlēt, nav saklausāms, kas tieši tas ir. Ielas jandāliņam pamazām attālinoties, top skaidrs – tas ir „Melanholiskais valsis”. Tas top arvien skaļāks, spītīgāks: tā šai brīdī skan pats Emīls.

Emīls pat nemana, ka pilsētā satumsusi nakts, un jau atkal uzausis jauns rīts, un aiz viņa muguras atsākusies arī jaunā dzīve.

Steidzīgi zālē sapulcējas neredzēti daudz ļaužu: gan pazīstami, redzēti, gan ne. Visi satraukti, kāda svarīga notikuma gaidās.

Aleksandrs ar Rihardu katrs nes priekšā pa galdiņam, viņiem abiem ir izsoles vadītāju āmurīši.

Izsole sākas, abi tās vadītāji sauc cits caur citu.

ALEKSANDRS. (*latviski, krieviski*) Galds kafejnīcas, 1905.gada ražojums, roku darbs, apaļš – divi gabali, viens simts piecdesmit gabalā! Kurš dos vairāk! 150 pirmo reizi...

RIHARDS. (*vāciski, angļiski*) Viesību servīze, 1932.gada ražojums, Kuzņecova fabrika, Rīga, 56 priekšmeti, 2 tūkstoši par visu loti. 2 tūkstoši pirmo reizi!...

ALEKSANDRS. Ieroču kolekcija – divas vācu armijas mašīnpistoles, trīs granātas un padomju armijas automāts, Kalašņikovs, 40.gadu sākuma ražojums, viss lietots, teicamā stāvoklī, nestrādājošs drošības apsvērumu dēļ. Viens tūkstotis par visu loti. Kurš vairāk?! Viens tūkstotis pirmo reizi!...

RIHARDS. Radioaparāts ar vinila plašu atskaņotāju Rigonda, 1982.gada ražojums, Radiotehnika, Rīga, pilnā komplektācija, nestrādājošs, kolekcijas vērtība, divdesmit par loti. Lejupejošs solis! Divdesmit pirmo reizi!...

Kaut izsoles vadītāji ir gana skaļi, enerģiski un atraktīvi, to izsaucieni pamazām slīgst Emīla valsī: vijole kļuvusi vēl skaudrāka.

Izsole ir izmisīga, dzirkstoša – sanākušie pērk visu, kas telpā atrodas, nereti rodas konflikti. Tiek pārdotas ne tikai lietas, bet arī parkets, logu rāmji.

Pamazām ļaudis nes savus pirkumus laukā – zāle kļūst arvien tukšāka. Nozūd viss – galdi, aizkari, pat lete tiek pārdota pa daļām, bet Ilze par rekordcenu nosola Apolona figūru, kura gan, ceļot to lejā, pārlūzt uz pusēm.

Pazūd kroņlukturi, arī mūzikas instrumenti un pat pianīns.

Kafe APOLLO ir nozudusi neticamā tempā. Arī Aleksandrs ar Rihardu ar saviem galdiņiem ir prom – pirms promiešanas uzsizdami viens otram „pieci”.

Palicis vien Jēkabs ar Daci – viņi nav pamanījušies dabūt jelko. Abi pārmeklē visus kaktus, taču vienīgais, kas palicis, ir karogs. Tiesa, nav jau arī uz kā pakāpties – kaut Dace rauj Jēkabu prom, viņš tomēr lēkā tik ilgi, līdz satver karoga stūri, rauj to lejā. Abi prom.

Kad Emīla vijole klust, telpa ir vērtusies kailā laukā, kurā aug tikai zaļa zāle.

Taču tad iekvēlojas jaudīgi prožektoru – telpa vērtusies stadionā.

Virš Emīla, kaut kur augstu, augstu, atbalsīm mijoties krustu šķērsu, jaudīgos skaļruņos atskan balss.

SKAĻRUŅOS. [Dziesmu un deju svētku deju koncerta svinīgā atklāšana – dokumentāls ieraksts].

Atklāšanas runai skanot, stadionā iznāk dejojāji. Viņi nav vienādos tērpos – katram savs.

Tautas tērps ir tikai Paulai, viņai blakus Oskars stāv policista formā.

Inga ir perfekta lietišķā sieviete, Jānis tai līdzās modernās hipstera raga brillēs.

Aleksandram ar Rihardu naudas acīmredzami netrūkst, tomēr katram ir savs tēls – viens vietējais oligarhs, otrs svešzemju investors.

Valdim joprojām mugurā armijas forma, viņam līdzās omulīga, perfekta mājsaimniece Rūta, kura ir stāvoklī.

Velma jau atkal ir koša – šķiet, kāda kabarē dejojāja, bet tā īpašniece ir allaž apsviedīgā, omulīgā, zeltītā kleitā tērpusies Ilze.

Inese ir atturīgi un pārtikusi eleganta, bet Dace ar Jēkabu joprojām godā astoņdesmito gadu ģērbu un apavus.

Skan fanfaras, un visi sāk dejojot.

„Tūdaļ, tāgadiņ...” ir atstrādāts līdz gluži mehāniskai perfekcijai. Visi pūlas smaidīt, plati smaidīt.

Kaut kur augstu gaisā skan apvienotā orķestra mūzika, taču šē, lejā vairāk dzirdama kāju dipoņa un dejojāju izmisīgā, ātrā elpa.

Un šeit redzamas viņu acis, kuras – kā jau ļaudīm allaž, ar bažām veras nākotnē.

Arī Emīls dejo – lai būtu pāris.

Deja ir jaudīga un nebeidzama. Pat tad, kad nodun pēdējais kāju piesitiens.
